ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 2.6.2025
COM(2025) 268 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012 , για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (αναδιατύπωση)

{SWD(2025) 135 final}

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Ιστορικό

Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (αναδιατύπωση)[1] (στο εξής: κανονισμός), αποτελεί αναμφισβήτητα τη ραχοκοκαλιά του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου της ΕΕ. Θεσπίζει ενιαίους κανόνες για τη διευθέτηση των συγκρούσεων δικαιοδοσίας και θέτει το πρότυπο για την ελεύθερη κυκλοφορία των αποφάσεων, των δημόσιων εγγράφων και των δικαστικών συμβιβασμών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με απώτερο στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε όλους τους τομείς του αστικού και εμπορικού δικαίου εκτός του οικογενειακού, του κληρονομικού και του πτωχευτικού δικαίου. Ο εν λόγω κανονισμός κατάργησε και αντικατέστησε τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις[2] (στο εξής: κανονισμός Βρυξέλλες Ι). Ο κανονισμός επιβεβαίωσε σε μεγάλο βαθμό και ενίσχυσε τις διατάξεις του προηγούμενου κανονισμού, αλλά εισήγαγε επίσης σχετικές καινοτομίες, όπως η κατάργηση της κήρυξης της εκτελεστότητας (exequatur).

Ο κανονισμός, όπως τροποποιήθηκε το 2014[3], εφαρμόζεται από τις 10 Ιανουαρίου 2015 μεταξύ όλων των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένης της Δανίας[4].

1.2. Κατάρτιση και στόχοι της παρούσας έκθεσης

Η παρούσα έκθεση καταρτίστηκε σύμφωνα με το άρθρο 79 του κανονισμού. Κατά την κατάρτισή της, η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: «ΔΕΕ» ή «Δικαστήριο»)[5] αποτέλεσε βασική πηγή πληροφοριών σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού. Η έκθεση χρησιμοποιεί επίσης τα πορίσματα της μελέτης που ανατέθηκε από την Επιτροπή για την υποστήριξη της κατάρτισης της παρούσας έκθεσης[6] (στο εξής: μελέτη). Στο πλαίσιο της εν λόγω μελέτης ζητήθηκε η γνώμη των κρατών μελών και λήφθηκαν υπόψη οι απόψεις τους, καθώς και τα πρόσθετα στοιχεία που παρείχαν ορισμένα κράτη μέλη κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής κατά τη συνεδρίαση της Ομάδας «Θέματα αστικού δικαίου» (Γενικά ζητήματα) του Συμβουλίου, της 28ης Φεβρουαρίου 2024.

Η παρούσα έκθεση βασίστηκε επίσης στα πορίσματα του έργου JUDGTRUST[7] και στις πληροφορίες σχετικά με την πρακτική εφαρμογή του κανονισμού που συγκεντρώθηκαν μέσω

---

[1] ΕΕ L 351 της 20.12.2012, σ. 1.

[2] ΕΕ L 12 της 16.1.2001, σ. 1.

[3] Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 542/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 όσον αφορά τους κανόνες που εφαρμόζονται στο Ενιαίο Δικαστήριο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και στο Δικαστήριο της Μπενελούξ (ΕΕ L 163 της 29.5.2014, σ. 1). Η τροποποίηση είχε ως στόχο να καταστήσει δυνατή την εφαρμογή της λεγόμενης «δέσμης μέτρων για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας», πρώτον, επιτρέποντας την έναρξη ισχύος της συμφωνίας για την ίδρυση Ενιαίου Δικαστηρίου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (ΕΕ C 175 της 20.6.2013, σ. 1) και, δεύτερον, διασφαλίζοντας τη συμμόρφωση της εν λόγω συμφωνίας, καθώς και του πρωτοκόλλου της συνθήκης Μπενελούξ του 1965, με τον κανονισμό.

[4] Η Δανία εφαρμόζει τον κανονισμό σύμφωνα με τη συμφωνία της 19ης Οκτωβρίου 2005 μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δανίας για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 299 της 16.11.2005, σ. 62).

[5] Λήφθηκαν υπόψη μόνο αποφάσεις και προτάσεις των γενικών εισαγγελέων που εκδόθηκαν πριν από την 1η Απριλίου 2025.

[6] Η μελέτη εκπονήθηκε από τη Milieu SRL και είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ (europa.eu).

[7] Το έργο «Regulation Brussels Ia: a standard for free circulation of judgments and mutual trust in the European Union» (Κανονισμός Βρυξέλλες Ια: ένα πρότυπο για την ελεύθερη κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων

του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις κατά τη διάρκεια του 2023. Τέλος, κατά την εκπόνηση της παρούσας έκθεσης ελήφθη υπόψη η σχετική εθνική νομολογία, εφόσον υπήρχε.

Στόχος της έκθεσης είναι να παρουσιάσει μια συνολική αξιολόγηση της εφαρμογής του κανονισμού με ιδιαίτερη έμφαση στις πλέον απαιτητικές πτυχές του, καθώς και στις πτυχές εκείνες οι οποίες αναφέρονται ρητά στο άρθρο 79. Επιπλέον, εξετάζονται ορισμένα νέα και αναδυόμενα ζητήματα, όπως η ψηφιοποίηση, οι συλλογικές αγωγές και τομείς που θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την απλούστευση και τον εκσυγχρονισμό των ισχυόντων κανόνων.

Πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με επιλεγμένα ζητήματα, συμπεριλαμβανομένης λεπτομερέστερης ανάλυσης, και παραπομπές στη νομολογία του ΔΕΕ περιλαμβάνονται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα έκθεση.

1.3. Γενική επισκόπηση της εφαρμογής του κανονισμού

Είναι γενικά αποδεκτό ότι ο κανονισμός είναι ένα εξαιρετικά επιτυχημένο μέσο και ότι οι βελτιώσεις που επέφερε, όπως η κατάργηση της κήρυξης της εκτελεστότητας (exequatur), ενίσχυσαν τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με αποτέλεσμα να τύχουν ευνοϊκής υποδοχής από τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη. Οι κανόνες του κανονισμού, στο σύνολό τους, θεωρούνται σαφείς και απλοί και, για τον λόγο αυτόν, εκτιμώνται ιδιαίτερα από τους επαγγελματίες του κλάδου.

Υπάρχει επίσης ευρεία συναίνεση ότι, καταρχήν, η νομολογία του ΔΕΕ παρέχει επαρκή καθοδήγηση και συνδρομή στο δικαστικό σώμα κατά την εφαρμογή των κανόνων του κανονισμού. Ωστόσο, όσον αφορά ορισμένα ειδικά ζητήματα, αρκετά κράτη μέλη θεωρούν ότι η ερμηνεία του κανονισμού εγείρει σύνθετα ζητήματα και προτείνουν να δοθούν διευκρινίσεις από τον νομοθέτη.

Δεδομένης της γενικής ικανοποίησης από τη λειτουργία του κανονισμού, τυχόν τροποποιήσεις θα πρέπει να ανταποκρίνονται σε πραγματικές πρακτικές δυσκολίες και να μην οδηγούν σε αναθεώρηση του εύρυθμου συστήματος του κανονισμού. Ειδικότερα, οι τροποποιήσεις αυτές θα πρέπει να αποσκοπούν στην περαιτέρω απλούστευση του κανονισμού και στη μείωση του διοικητικού φόρτου, ιδίως για τα ασθενέστερα μέρη, όπως οι καταναλωτές, ή για τις ΜΜΕ. Παράλληλα, δυσκολίες που μπορούν να επιλυθούν επαρκώς από τη μελλοντική νομολογία θα πρέπει να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής οποιασδήποτε νομοθετικής παρέμβασης.

2. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

2.1. Πεδίο εφαρμογής (Άρθρο 1)

Ο κανονισμός εφαρμόζεται σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις με διασυνοριακές επιπτώσεις. Ορισμένα αντικείμενα, τα οποία θα μπορούσαν διαφορετικά να χαρακτηριστούν ως αστικού ή εμπορικού χαρακτήρα, εξαιρούνται ρητά από το πεδίο εφαρμογής. Γενικά, οι διατάξεις σχετικά με το πεδίο εφαρμογής λειτουργούν ικανοποιητικά, αλλά ορισμένα ζητήματα ερμηνείας φαίνεται να επανέρχονται τακτικά, ιδίως όσον αφορά την έννοια των διασυνοριακών επιπτώσεων και την εξαίρεση της διαιτησίας.

και την αμοιβαία εμπιστοσύνη στην Ευρωπαϊκή Ένωση) (JUDGTRUST), το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα «Δικαιοσύνη» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (JUST-AG-2017/JUST-JCOO-AG-2017), υλοποιήθηκε από το T.M.C. Asser Instituut σε συνεργασία με το πανεπιστήμιο του Αμβούργου (Universität Hamburg), το πανεπιστήμιο της Αμβέρσας και το Διεθνές Νομικό Ινστιτούτο (Internationaal Juridisch Instituut). Τα κύρια πορίσματα του έργου είναι διαθέσιμα στη διεύθυνση: Asser.nl.

Από τη νομολογία του ΔΕΕ και τις διαβουλεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της μελέτης προκύπτει ότι ορισμένα ζητήματα χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής κατά την αξιολόγηση της εφαρμογής του κανονισμού:

- Το πρότυπο που πρέπει να χρησιμοποιείται ώστε να αποφασιστεί αν μια υπόθεση έχει διασυνοριακές επιπτώσεις.
- Ο ορισμός των «αστικών και εμπορικών» υποθέσεων.
- Η οριοθέτηση των απαιτήσεων που σχετίζονται με την αφερεγγυότητα (εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής).
- Η εξαίρεση της διαιτησίας[8].

Η εξαίρεση της διαιτησίας

Οι υποθέσεις που σχετίζονται με διαιτησία έχουν εξαιρεθεί από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού από τότε που συνάφθηκε η σύμβαση των Βρυξελλών το 1968. Ωστόσο, ο κανονισμός ενίσχυσε την εξαίρεση αυτή με την προσθήκη διευκρινιστικής διατύπωσης στην αιτιολογική σκέψη 12, καθώς και ειδικής διάταξης στο άρθρο 73 παράγραφος 2, με στόχο την αποφυγή τυχόν αλληλεπικαλύψεων με τη σύμβαση για την αναγνώριση και την εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων[9] (στο εξής: σύμβαση της Νέας Υόρκης).

Στην υπόθεση London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association (C-700/20), η οποία εκδικάστηκε το 2022 βάσει του κανονισμού Βρυξέλλες Ι, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι μια ασυμβίβαστη απόφαση που επαναλαμβάνει το περιεχόμενο διαιτητικής απόφασης μπορεί να εμποδίσει την αναγνώριση απόφασης άλλου κράτους μέλους βάσει του άρθρου 34 παράγραφος 3 του κανονισμού Βρυξέλλες Ι (άρθρο 45 του κανονισμού), αλλά στη συνέχεια συνέδεσε τη δυνατότητα εφαρμογής του λόγου άρνησης με την προϋπόθεση να είναι ο λόγος αυτός διαθέσιμος μόνον όταν το περιεχόμενο της διαιτητικής απόφασης θα μπορούσε να έχει αποτελέσει αντικείμενο απόφασης εκδοθείσας σύμφωνα με τους κανόνες του κανονισμού Βρυξέλλες Ι. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο κατέληξε στην απόφαση αυτή όχι βάσει του ασυμβίβαστου της αλλοδαπής απόφασης με διαιτητική απόφαση, αλλά μόνο σε σχέση με απόφαση που επικυρώνει διαιτητική απόφαση. Παράλληλα, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν μπορεί να γίνει επίκληση της εξαίρεσης για λόγους δημόσιας τάξης βάσει του ασυμβίβαστου αυτού.

Από τη μελέτη προέκυψε μια ανομοιογενής εικόνα. Παρόλο που η πλειονότητα όσων απάντησαν στο πλαίσιο της μελέτης δεν αντιμετώπισαν προβλήματα με την εφαρμογή της εξαίρεσης αυτής, η εθνική νομολογία σε οκτώ κράτη μέλη δείχνει ότι η εξαίρεση της διαιτησίας καλύπτει την αναγνώριση και την εκτέλεση όχι μόνο των διαιτητικών αποφάσεων, αλλά και των αποφάσεων που επικυρώνουν αυτές τις διαιτητικές αποφάσεις. Η πρακτική αυτή φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association.

Στην απόφαση του ΔΕΕ επισημαίνεται και ένα άλλο ζήτημα, συγκεκριμένα η έλλειψη κανόνα εκκρεμοδικίας σχετικά με τη διαιτητική διαδικασία. Πράγματι, ο κίνδυνος ασυμβίβαστου μεταξύ των διαιτητικών αποφάσεων ή των αποφάσεων που επικυρώνουν τις εν λόγω

[8] Με εξαίρεση το σημείο αυτό, που αναλύεται κατωτέρω, τα άλλα τρία ζητήματα παρουσιάζονται λεπτομερέστερα στο μέρος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής το οποίο συνοδεύει την παρούσα έκθεση.

[9] Σύμβαση για την αναγνώριση και την εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, η οποία συνάφθηκε στις 10 Ιουνίου 1958 και άρχισε να ισχύει στις 7 Ιουνίου 1959 330 UNTS 38.

αποφάσεις και άλλων αποφάσεων πιθανότατα θα μειωνόταν ή ακόμη και θα εξαλειφόταν αν ο κανονισμός προέβλεπε σαφή κανόνα προτεραιότητας σε τέτοιες περιπτώσεις.

Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο πιθανής μελλοντικής επανεξέτασης θα μπορούσε να εξεταστεί περαιτέρω αν ορισμένες πρακτικές καταστάσεις μπορούν να καλυφθούν από τον κανονισμό, για παράδειγμα με την πρόβλεψη σαφούς κανόνα εκκρεμοδικίας ο οποίος θα μπορούσε να αποτρέπει περιπτώσεις ασυμβίβαστου μεταξύ διαιτητικής απόφασης / απόφασης που επικυρώνει μια τέτοια απόφαση και άλλης απόφασης.

2.2. Ορισμοί (Άρθρα 2 και 3)

Ο κανονισμός περιέχει ορισμένους ορισμούς στο άρθρο 2, μεταξύ άλλων, των εννοιών «απόφαση», «δικαστικός συμβιβασμός» και «δημόσιο έγγραφο».

Ο ορισμός της «απόφασης» αναφέρεται σε κάθε πράξη του δικαστικού σώματος, όποια και αν είναι η ονομασία της, η οποία εκδίδεται από «δικαστήριο του κράτους μέλους». Ο κανονισμός δεν περιλαμβάνει ορισμό της έννοιας «δικαστήριο».

Ως καινοτομία στον κανονισμό, το άρθρο 2 στοιχείο α) διεύρυνε ρητώς τον ορισμό της απόφασης σε ορισμένα είδη ασφαλιστικών μέτρων. Ωστόσο, εξαρτά την αναγνώριση και την εκτέλεση των εν λόγω μέτρων σε άλλα κράτη μέλη από δύο προϋποθέσεις.

Πρώτον, περιορίζει την κυκλοφορία των ασφαλιστικών μέτρων σε εκείνα που διατάσσονται από δικαστήρια που έχουν διεθνή δικαιοδοσία επί της ουσίας της υπόθεσης δυνάμει του κανονισμού. Αυτό σημαίνει ότι, ενώ εξακολουθούν να μπορούν να διατάσσονται ασφαλιστικά μέτρα από δικαστήρια που έχουν δικαιοδοσία επί της ουσίας της υπόθεσης δυνάμει του εθνικού δικαίου, οι εν λόγω αποφάσεις δεν μπορούν να αναγνωριστούν και να εκτελεστούν στο εξωτερικό βάσει του κανονισμού.

Δεύτερον, ο ορισμός κωδικοποιεί την υφιστάμενη νομολογία (βλ., για παράδειγμα, Denilauler, 125/79) προκειμένου να εξαιρεθούν από την κυκλοφορία τα αμιγώς μονομερή μέτρα. Ως εκ τούτου, ασφαλιστικά μέτρα μπορούν να αναγνωριστούν ή να εκτελεστούν μόνον εάν ο οφειλέτης έχει κλητευθεί ή του έχει επιδοθεί η απόφαση που περιέχει τα μέτρα πριν από την εκτέλεση. Αυτή η εξαίρεση των μονομερών ασφαλιστικών μέτρων από την κυκλοφορία βάσει του κανονισμού φαίνεται να δημιουργεί ορισμένα πρακτικά προβλήματα. Για παράδειγμα, η μελέτη έδειξε ότι στην AT και την CZ τα περισσότερα ασφαλιστικά μέτρα είναι μονομερή και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να τύχουν εκτέλεσης βάσει του κανονισμού. Γενικότερα, ενώ το ισχύον σύστημα ευνοεί την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων του εναγομένου, θίγεται ένα βασικό στοιχείο των ασφαλιστικών μέτρων, συγκεκριμένα η δυνατότητα ταχείας και αποτελεσματικής εκτέλεσής τους. Σύμφωνα με το ισχύον καθεστώς, ο πιστωτής πρέπει να επιλέξει μεταξύ του αιφνιδιαστικού αποτελέσματος που συνδέεται αναπόσπαστα με τη μονομερή διαδικασία και του περιορισμού της εκτελεστότητας των μέτρων στο κράτος μέλος στο οποίο εκδόθηκαν και μεταξύ μιας απόφασης που μπορεί να κυκλοφορήσει, αλλά πρέπει να βασίζεται στην προηγούμενη συμμετοχή (και, ως εκ τούτου, προειδοποίηση) του οφειλέτη.

Ένα άλλο ζήτημα αφορά τις αρχές που ορίζονται ρητά στο άρθρο 3 ως «δικαστήριο» για τους σκοπούς του κανονισμού. Στην υπόθεση Pula Parking (C-551/15), το ΔΕΕ, κατά την εξέταση του ζητήματος αν οι Κροάτες συμβολαιογράφοι μπορούν να χαρακτηριστούν ως «δικαστήριο» βάσει του κανονισμού, απάντησε αρνητικά, επικαλούμενο ως κύριο λόγο την έλλειψη κατ' αντιμωλία διαδικασίας σύμφωνα με την προηγούμενη νομολογία (Denilauler, 125/79). Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η κροατική διαδικασία παρουσιάζει μεγάλη ομοιότητα με την ουγγρική συμβολαιογραφική συνοπτική διαδικασία έκδοσης διαταγής πληρωμής που αναφέρεται στο άρθρο 3 στοιχείο α) του κανονισμού. Δεν προκαλεί έκπληξη, και από τη σκοπιά της ίσης μεταχείρισης, το γεγονός ότι οι περισσότεροι από όσους απάντησαν στο

πλαίσιο της μελέτης που θεώρησαν προβληματική την έννοια του «δικαστηρίου» προέρχονταν από την Κροατία και ότι ορισμένα κράτη μέλη δήλωσαν ότι, σε περίπτωση τροποποίησης ή αναδιατύπωσης, θα επιθυμούσαν να εισαχθούν πρόσθετες οντότητες στις εξαιρέσεις του άρθρου 3. Η συντριπτική πλειονότητα όσων απάντησαν στο πλαίσιο της μελέτης δεν εντόπισαν προβλήματα στους ορισμούς του κανονισμού.

Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο πιθανής μελλοντικής επανεξέτασης του κανονισμού θα μπορούσε να εξεταστεί περαιτέρω το ζήτημα αυτό, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας παροχής ορισμού ή περιγραφής της έννοιας του «δικαστηρίου», η οποία, αφενός, θα ενίσχυε την αποτελεσματικότητα του κανονισμού και, αφετέρου, θα καταργούσε ενδεχομένως την ανάγκη πρόβλεψης εξαιρέσεων. Απαιτείται επίσης περαιτέρω εξέταση όσον αφορά την έννοια των ασφαλιστικών μέτρων, ιδίως όσον αφορά το αν θα πρέπει να συμπεριληφθούν τα μονομερή μέτρα.

3. ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

3.1. Πιθανή επέκταση των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας σε εναγομένους που κατοικούν σε τρίτες χώρες

Οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπονται στο κεφάλαιο ΙΙ του κανονισμού εφαρμόζονται σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο εναγόμενος κατοικεί σε κράτος μέλος, εκτός από ορισμένες ειδικές περιπτώσεις (συμβάσεις καταναλωτών, ατομικές συμβάσεις εργασίας, περιπτώσεις όπου τα δικαστήρια έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία ή όταν οι διάδικοι επιλέγουν δικαστήριο). Για κάθε άλλη διαφορά στην οποία συμμετέχει εναγόμενος που έχει την κατοικία του εκτός της Ένωσης, η δικαιοδοσία διέπεται από το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών[10].

Η πρόταση της Επιτροπής του 2010 για την αναδιατύπωση του κανονισμού Βρυξέλλες Ι[11] (πρόταση του 2010) πρότεινε την επέκταση του κανονισμού ώστε να καλύπτει και τη διεθνή δικαιοδοσία σε διαφορές στις οποίες οι εναγόμενοι κατοικούν εκτός της Ένωσης. Κατά τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας θεωρήθηκε ότι μια τέτοια λύση θα ήταν ενδεδειγμένη σε ορισμένες περιπτώσεις, για παράδειγμα όταν ένα από τα μέρη της σύμβασης θεωρείται πιο αδύναμο μέρος (όπως στις συμβάσεις καταναλωτών ή στις ατομικές συμβάσεις εργασίας), αλλά ότι για μια γενικευμένη εφαρμογή θα ήταν προτιμότερη μια πολυμερής λύση. Την εποχή εκείνη θα μπορούσε να είχε προβλεφθεί μια τέτοια πολυμερής λύση, ιδίως στο πλαίσιο της Συνδιάσκεψης της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο.

Μια τέτοια λύση θα μπορούσε να είχε βρεθεί στο πλαίσιο των τότε εν εξελίξει διαπραγματεύσεων που οδήγησαν τελικά στη σύναψη, το 2019, της σύμβασης για την αναγνώριση και την εκτέλεση αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις (σύμβαση για τις δικαστικές αποφάσεις). Ωστόσο, η εν λόγω πράξη δεν περιέχει ρητές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας, αλλά αναφέρεται στη διεθνή δικαιοδοσία μόνο έμμεσα, ως προϋπόθεση για την αναγνώριση και την εκτέλεση. Επί του παρόντος συνεχίζονται οι εργασίες στη Συνδιάσκεψη της Χάγης στον τομέα της διεθνούς δικαιοδοσίας, αλλά οι εργασίες αυτές είναι απίθανο να οδηγήσουν σε δεσμευτική πολυμερή λύση για τις ρητές βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας.

[10] Βλ. άρθρο 6 του κανονισμού.

[11] Βλ. την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, [COM(2010) 748 final της 14.12.2010].

Η απουσία τέτοιων κανόνων στον κανονισμό θέτει διάφορες προκλήσεις[12]. Πρώτον, καθώς οι εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών διαφέρουν σημαντικά, η τρέχουσα κατάσταση δημιουργεί άνιση πρόσβαση στη δικαιοσύνη και άνισους όρους για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες της ΕΕ και τρίτων χωρών που συμμετέχουν σε διεθνείς συναλλαγές (εκτός ΕΕ), ανάλογα απλώς και μόνο με τον τόπο κατοικίας τους. Ενώ οι διάδικοι σε ορισμένα κράτη μέλη μπορούν να ασκήσουν αγωγή κατά εναγομένων από τρίτες χώρες με βάση ένα ευρύ φάσμα βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας, συμπεριλαμβανομένων ενίοτε υπέρμετρων βάσεων, άλλοι διάδικοι σε άλλα κράτη μέλη ενδέχεται να αντιμετωπίζουν ένα πιο περιορισμένο φάσμα βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας για να ασκήσουν την εν λόγω αγωγή[13]. Αυτή η άνιση μεταχείριση επιτείνεται περαιτέρω από το γεγονός ότι οι επίμαχες αποφάσεις μπορούν να αναγνωριστούν και να εκτελεστούν σε ολόκληρη την Ένωση βάσει του κανονισμού, ακόμη και όταν η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου προέλευσης είναι υπέρμετρη.

Επιπλέον, η κατάσταση αυτή φαίνεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο σε διαφορές μεταξύ επιχειρήσεων και σε διαφορές σχετικές με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σε αυτό το είδος διαφορών, τα θύματα[14] συχνά επιδιώκουν να ασκήσουν αγωγή τόσο κατά της αλλοδαπής επιχείρησης που εδρεύει εκτός της ΕΕ όσο και κατά της ελέγχουσας μητρικής εταιρείας, η οποία συχνά εδρεύει στην ΕΕ. Τα διάφορα κράτη μέλη έχουν διαφορετικούς κανόνες σχετικά με τη δυνατότητα θεμελίωσης διεθνούς δικαιοδοσίας για τη θυγατρική τρίτης χώρας στην έδρα της μητρικής εταιρείας. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου και, για άλλη μια φορά, θέτει σε άνιση μοίρα τους εγκατεστημένους στην ΕΕ διαδίκους, εν προκειμένω τόσο τον ενάγοντα όσο και την εναγόμενη, εγκατεστημένη στην ΕΕ, μητρική εταιρεία. Οι ισχύοντες κανόνες του άρθρου 8, οι οποίοι επιτρέπουν τη συγκέντρωση της διαδικασίας στην κατοικία ενός εκ των εναγομένων, δεν εφαρμόζονται εάν ένας από αυτούς έχει την κατοικία του εκτός της ΕΕ [βλ. Sapir κ.λπ. (C-645/11)]. Αυτό σημαίνει ότι, εάν οι εθνικοί κανόνες δεν επιτρέπουν τη συγκέντρωση των διαδικασιών, θα μπορούσαν να υπάρξουν δύο παράλληλες υποθέσεις, η μία κατά της μητρικής εταιρείας στην ΕΕ και η άλλη κατά της θυγατρικής στην τρίτη χώρα, με τον κίνδυνο να εκδοθούν ασυμβίβαστες αποφάσεις.

Από τη μελέτη προέκυψε ανομοιογενής εικόνα όσον αφορά την επέκταση των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας σε εναγομένους που κατοικούν σε τρίτες χώρες. Πολλοί από όσους απάντησαν στο πλαίσιο της μελέτης δεν είχαν άποψη σχετικά με το αν η έλλειψη τέτοιων κανόνων συνιστά πρόβλημα. Τα περισσότερα κράτη μέλη δεν θεώρησαν ότι η απουσία κανόνων αποτελεί πρόβλημα, αλλά ορισμένα επέκριναν την τρέχουσα κατάσταση επισημαίνοντας ότι αυξάνεται το κόστος των συναλλαγών καθώς και η πολυπλοκότητα για τους ενάγοντες, τους επαγγελματίες του κλάδου και το δικαστικό σώμα.

Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο πιθανής μελλοντικής επανεξέτασης του κανονισμού θα μπορούσε να εξεταστεί περαιτέρω το ζήτημα της επέκτασης των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας ώστε να συμπεριληφθούν οι διαφορές οι οποίες αφορούν εναγόμενους που έχουν την κατοικία τους εκτός της Ένωσης.

3.2. Ειδικές διαδικασίες (άρθρα 7-9)

Η μελέτη και οι εθνικές εκθέσεις του έργου JUDGTRUST δείχνουν, όπως ήταν αναμενόμενο, ότι μεταξύ των κανόνων για τις ειδικές διαδικασίες γίνεται συχνότερη επίκληση του άρθρου 7,

[12] Όπως επιβεβαιώνεται από τις δραστηριότητες διαβούλευσης που διεξήχθησαν στο πλαίσιο της μελέτης.

[13] Αυτό θα μπορούσε να έχει σημασία, για παράδειγμα, σε σχέση με επηρεαστές γνώμης που κατοικούν εκτός της ΕΕ και συμμετέχουν σε εμπορία προϊόντων έναντι αγοραστών της ΕΕ χωρίς να είναι πωλητές των εν λόγω προϊόντων.

[14] Ανεξάρτητα από την κατοικία του θύματος, εντός ή εκτός της ΕΕ.

ενώ το άρθρο 8 εφαρμόζεται σπάνια[15] και δεν υπάρχει σχεδόν καμία πρακτική ή συζήτηση στη βιβλιογραφία σχετικά με το άρθρο 9[16].

Το άρθρο 7 τροποποιήθηκε μόνο ελαφρώς κατά τη διάρκεια της προηγούμενης διαδικασίας αναδιατύπωσης και εξακολουθεί να εφαρμόζεται εκτενώς από τα εθνικά δικαστήρια. Ως εκ τούτου, έχει οδηγήσει σε περισσότερες παραπομπές για την έκδοση προδικαστικών αποφάσεων στο ΔΕΕ από οποιαδήποτε άλλη διάταξη του κανονισμού.

Τα περισσότερα κράτη μέλη ανέφεραν ότι η εφαρμογή του άρθρου 7 δεν είναι προβληματική. Σύμφωνα με τη μελέτη, δεν αναφέρθηκαν ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 7 παράγραφοι 3 έως 7[17], καθώς οι εν λόγω παράγραφοι εξακολουθούν να εφαρμόζονται σπάνια στην πράξη. Ωστόσο, όπως επιβεβαιώνεται και από τις απαντήσεις αρκετών κρατών μελών, πολλές παραπομπές από εθνικά δικαστήρια στο ΔΕΕ αποκαλύπτουν διάφορα σημαντικά ζητήματα που σχετίζονται με το άρθρο 7 παράγραφοι 1 και 2:

- Μια ολοένα και πιο διασταλτική ερμηνεία του αντικειμένου των «διαφορών εκ συμβάσεως».
- Προσδιορισμός του τόπου εκπλήρωσης συμβατικών παροχών.
- Προσδιορισμός του τόπου της ζημίας σε περίπτωση αμιγώς οικονομικής ζημίας.
- Εφαρμογή της αρχής του «μωσαϊκού» σε περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων προστασίας της ιδιωτικής ζωής.

3.2.1. Άρθρο 7 παράγραφος 1

Το άρθρο 7 παράγραφος 1 θεσπίζει κανόνα ειδικής δικαιοδοσίας σε διαφορές που αφορούν συμβατικές παροχές. Ωστόσο, δεν θεσπίζει τον ορισμό των συμβατικών θεμάτων ούτε παρέχει σχετικές ενδείξεις.

Πρόσφατες αποφάσεις του ΔΕΕ, όπως στην υπόθεση flightright GmbH (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-274/16, C-447/16 και C-448/16) και στην υπόθεση Feniks (C-337/17), καταδεικνύουν ότι η έννοια των «διαφορών εκ συμβάσεως» ερμηνεύεται διασταλτικά. Η έννοια αυτή καλύπτει αγωγές που μπορούν να συνδεθούν με σύμβαση, ακόμη και αν δεν έχει συναφθεί σύμβαση μεταξύ των διαδίκων[18], αν η σύμβαση αμφισβητείται ή είναι άκυρη, ή αν η σύμβαση συνάφθηκε μεταξύ μερών διαφορετικών από τους διαδίκους.

Η μελέτη και οι παραπομπές από εθνικά δικαστήρια στο ΔΕΕ δείχνουν ότι η διασταλτική ερμηνεία των «διαφορών εκ συμβάσεως» ενδέχεται να παρουσιάζει πρακτικές δυσκολίες σε ορισμένες περιπτώσεις, ιδίως όταν η ερμηνεία αυτή διαφέρει από την ερμηνεία παρόμοιων εθνικών εννοιών ή θεωρείται δύσκολο να συμβιβαστεί με τις αρχές της εγγύτητας και της προβλεψιμότητας στις οποίες βασίζεται το άρθρο 7 παράγραφος 1. Εν προκειμένω, υποστηρίζεται ότι η διασταλτική ερμηνεία της έννοιας των «διαφορών εκ συμβάσεως» θα μπορούσε να οδηγήσει σε σημαντική ανασφάλεια δικαίου για τους τρίτους, οι οποίοι θα μπορούσαν να εναχθούν στον τόπο εκτέλεσης σύμβασης την οποία δεν γνώριζαν. Η ανησυχία αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για αξιώσεις που στηρίζονται στην παυλιανή αγωγή, οι οποίες,

[15] Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι πρόσφατες παραπομπές στο ΔΕΕ καταδεικνύουν αυξανόμενη χρήση του άρθρου 8 παράγραφος 1 σε υποθέσεις συμπράξεων. Λεπτομερής ανάλυση της εφαρμογής του άρθρου 8 παράγραφος 1 περιλαμβάνεται στο μέρος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα έκθεση.

[16] Για τον λόγο αυτό, η παρούσα έκθεση δεν εξετάζει την εφαρμογή του άρθρου 9.

[17] Εκτός από τις ακαδημαϊκές συζητήσεις σχετικά με το άρθρο 7 παράγραφοι 4 και 5 σε λίγα κράτη μέλη.

[18] Για παράδειγμα, όταν ένας επιβάτης ζητεί από τον πραγματικό αερομεταφορέα να καταβάλει αποζημίωση για καθυστερημένη πτήση, παρά το γεγονός ότι η σύμβαση συνάφθηκε με άλλον αερομεταφορέα.

σύμφωνα με την απόφαση στην υπόθεση Feniks (C-337/17), θεωρούνται επίσης «διαφορές εκ συμβάσεως».

Μόλις ένα εθνικό δικαστήριο διαπιστώσει ότι μια κατάσταση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7 παράγραφος 1, δηλαδή ότι πρόκειται για «διαφορά εκ συμβάσεως», πρέπει να προσδιορίσει τον τόπο εκπλήρωσης της συμβατικής παροχής. Αυτό φαίνεται να είναι δύσκολο λόγω του ότι οι λύσεις που υιοθέτησε το ΔΕΕ[19] σε συγκεκριμένες υποθέσεις δεν μπορούν πάντα να επεκταθούν σε υποθέσεις με διαφορετικά πραγματικά περιστατικά, ιδίως σε περιπτώσεις που αφορούν πολλούς τόπους εκπλήρωσης και πολλές παροχές, ή σε σχέση με συμβάσεις που δεν περιλαμβάνουν υλική μεταφορά αγαθών, οι οποίες καθίστανται όλο και πιο σημαντικές για την ψηφιακή οικονομία (π.χ. συμβάσεις για την παροχή ψηφιακών υπηρεσιών ή ψηφιακού περιεχομένου, συμπεριλαμβανομένων δεδομένων). Η τελευταία αυτή πτυχή αποτυπώνεται στην πρόσφατη απόφαση στην υπόθεση VariusSystems (C-526/23), όπου έπρεπε να προσδιοριστεί ο τόπος εκπλήρωσης για σύμβαση βάσει της οποίας η ενάγουσα, με έδρα την Αυστρία, ανέπτυξε και προμήθευσε λογισμικό στην εναγόμενη, με έδρα τη Γερμανία, για την αξιολόγηση διαγνωστικών ελέγχων ανίχνευσης της νόσου COVID-19 προς χρήση σε γερμανικά κέντρα διαγνωστικών ελέγχων. Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο εξέφρασε αμφιβολίες ως προς το αν ο τόπος εκπλήρωσης βρίσκεται στην Αυστρία, όπου εκτελείται η πνευματική εργασία από την οποία προήλθε το λογισμικό («προγραμματισμός») και είναι εγκατεστημένη η επιχείρηση, ή στη Γερμανία όπου το λογισμικό περιέρχεται στον πελάτη και είναι προσβάσιμο και χρησιμοποιείται.

Όσον αφορά τον προσδιορισμό του τόπου εκπλήρωσης σε υποθέσεις που αφορούν πολλούς τόπους εκπλήρωσης, το γεγονός ότι τα εθνικά δικαστήρια εξακολουθούν να ζητούν από το ΔΕΕ καθοδήγηση σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 7 παράγραφος 1 κάθε φορά που μια κατάσταση στην κύρια δίκη διαφέρει από καταστάσεις που έχουν εξεταστεί προγενέστερα από το ΔΕΕ, υποδηλώνει ότι ενδέχεται να υπάρχει ανάγκη γενικότερης καθοδήγησης, πολλώ δε μάλλον δεδομένου ότι ο κανόνας του άρθρου 7 παράγραφος 1 διέπει όχι μόνο τη διεθνή δικαιοδοσία αλλά και την κατά τόπον αρμοδιότητα εντός ενός κράτους μέλους[2021].

Τέλος, όσον αφορά τον προσδιορισμό του τόπου εκπλήρωσης, η μελέτη αποκαλύπτει ότι ορισμένα κράτη μέλη εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με την πολύπλοκη, κατά την αντίληψή τους, δομή του άρθρου 7 παράγραφος 1. Το άρθρο 7 παράγραφος 1 προβλέπει μια αυτοτελή έννοια του τόπου εκπλήρωσης για δύο είδη συμβάσεων (πωλήσεις και υπηρεσίες) στο άρθρο 7 παράγραφος 1 στοιχείο β), ενώ διατηρεί παράλληλα τη σπανίως εφαρμοζόμενη διατύπωση της απόφασης Tessili για άλλα είδη συμβάσεων στο άρθρο 7 παράγραφος 1 στοιχείο γ), μολονότι η διατύπωση αυτή θεωρείται ιδιαίτερα περίπλοκη και ακατάλληλη στην πράξη. Σύμφωνα με την απόφαση Tessili (C-12/76), τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να βασίζονται στο εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο για να προσδιορίσουν τον τόπο εκπλήρωσης ελλείψει σχετικής συμφωνίας των διαδίκων. Αυτό σημαίνει ότι, ήδη στο στάδιο της αξιολόγησης της δικαιοδοσίας, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να συμμετέχουν σε μια διαδικασία πολλών σταδίων: πρώτα πρέπει να προσδιορίσουν ποια είναι η «επίδικη παροχή», σε δεύτερο στάδιο πρέπει να προσδιορίσουν το εφαρμοστέο ουσιαστικό δίκαιο βάσει των κανόνων περί

---

[19] Πρβλ. αποφάσεις της 3ης Μαΐου 2007, *Color Drack*, C-386/05, ECLI:EU:C:2007:262, της 9ης Ιουλίου 2009, *Rehder*, C-204/98, ECLI:EU:C:2009:439, της 11ης Μαρτίου 2010, *Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH κατά Silva Trade SA*, C-19/09, ECLI:EU:C:2010:137.

[20] Παρόμοια ζητήματα κατά την εφαρμογή του άρθρου 7 παράγραφος 2 σε περιπτώσεις όπου η ζημία επέρχεται σε πολλούς τόπους αναδείχθηκαν από το ολλανδικό δικαστήριο σε πρόσφατη παραπομπή (*Apple*, C-34/24).

[21] Σύμφωνα με τη μελέτη, σε τέτοιες περιπτώσεις (και γενικότερα σε όλες τις περιπτώσεις όπου ο προσδιορισμός του τόπου εκπλήρωσης είναι δυσχερής), ορισμένοι ακαδημαϊκοί προτείνουν να μην είναι διαθέσιμο στους ενάγοντες το άρθρο 7 παράγραφος 1. Εναλλακτικώς, προτείνουν, υπό διάφορες προϋποθέσεις, την αντικατάσταση του κριτηρίου του άρθρου 7 παράγραφος 1 με την κατοικία του ενάγοντος.

σύγκρουσης νόμων και μόνο τότε τα δικαστήρια μπορούν να εφαρμόσουν το εν λόγω εθνικό ουσιαστικό δίκαιο προκειμένου να προσδιορίσουν τον τόπο εκπλήρωσης.

Στη μελλοντική επανεξέταση του κανονισμού θα μπορούσαν να εξεταστούν οι δυνατότητες απλούστευσης των κανόνων σχετικά με τον τόπο εκτέλεσης στο άρθρο 7 παράγραφος 1.

3.2.2. Άρθρο 7 παράγραφος 2

Ενώ το άρθρο 7 παράγραφος 1 αφορά τις συμβατικές παροχές, το άρθρο 7 παράγραφος 2 θεσπίζει κανόνες ειδικής δικαιοδοσίας για τις αδικοπραξίες. Η αυτοτελής ερμηνεία της έννοιας των «αδικοπραξιών» έχει δημιουργήσει ορισμένες περιπλοκές[22], αλλά η οριοθέτηση μεταξύ του άρθρου 7 παράγραφος 1 και του άρθρου 7 παράγραφος 2 δεν έχει προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στην πράξη, εν μέρει λόγω της πρόσφατης ολοκληρωμένης καθοδήγησης που παρείχε το ΔΕΕ στην απόφαση Wikingerhof (C-59/19)[23].

Ο προσδιορισμός του τόπου της ζημίας σε περιπτώσεις αμιγώς οικονομικής ζημίας και η διατήρηση της αρχής του μωσαϊκού σε περιπτώσεις παραβίασης του δικαιώματος της προσωπικότητας φαίνεται να είναι οι πιο προβληματικές πτυχές της εφαρμογής του άρθρου 7 παράγραφος 2.

- *Προσδιορισμός του τόπου αμιγώς οικονομικής ζημίας*

Όσον αφορά τον προσδιορισμό του τόπου αμιγώς οικονομικής ζημίας, το ΔΕΕ έχει αναπτύξει σημαντικό όγκο νομολογίας, η οποία, ωστόσο, ενδέχεται να μην παρέχει πάντοτε το επιθυμητό επίπεδο ασφάλειας δικαίου. Φαίνεται ότι αποφάσεις όπως εκείνες στις υποθέσεις Kolassa (C-375/13) και Universal Music (C-12/15)[24] δεν έχουν παράσχει ολοκληρωμένη καθοδήγηση, με αποτέλεσμα να υποβάλλονται περαιτέρω αιτήματα από τα εθνικά δικαστήρια για αποσαφήνιση του άρθρου 7 παράγραφος 2.

Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η τοποθεσία και μόνο ενός επενδυτικού λογαριασμού δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκής για τον προσδιορισμό του τόπου επέλευσης

[22] Αρκετά κράτη μέλη ανέφεραν ότι κατά τη γνώμη τους αυτή η αυτοτελής ερμηνεία είναι περίπλοκη, ασυνεπής και αποτελεί πηγή ανασφάλειας δικαίου. Για παράδειγμα, στην υπόθεση Brogsitter (C-548/12), το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η επίδικη αγωγή αποζημίωσης έπρεπε να θεωρηθεί «διαφορά εκ συμβάσεως» παρά τον χαρακτηρισμό της ως αδικοπραξίας βάσει του εθνικού δικαίου. Επιπλέον, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, μια έννοια που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού Ρώμη ΙΙ [ευθύνη κατά τις διαπραγματεύσεις (culpa in contrahendo)] εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7 παράγραφος 2 του κανονισμού, ενώ μια άλλη (αδικαιολόγητος πλουτισμός) δεν εμπίπτει.

[23] Στις σκέψεις 32 και 33 της εν λόγω απόφασης, το ΔΕΕ έκρινε ότι μια αγωγή εμπίπτει στις διαφορές εκ συμβάσεως αν η ερμηνεία της σύμβασης μεταξύ του εναγομένου και του ενάγοντος παρίσταται αναγκαία προκειμένου να διαπιστωθεί ο θεμιτός ή, αντιθέτως, ο αθέμιτος χαρακτήρας της συμπεριφοράς που προσάπτεται από τον δεύτερο στον πρώτο. Τούτο συμβαίνει ιδίως στην περίπτωση αγωγής που βασίζεται στις ρήτρες μιας σύμβασης ή στους κανόνες δικαίου οι οποίοι έχουν εφαρμογή λόγω της σύμβασης αυτής. Αντιθέτως, όταν ο ενάγων επικαλείται τους κανόνες περί αδικοπρακτικής ή οιονεί αδικοπρακτικής ευθύνης, δηλαδή προβάλλει παράβαση υποχρέωσης εκ του νόμου, και δεν παρίσταται απολύτως αναγκαία η εξέταση του περιεχομένου της σύμβασης την οποία αυτός έχει συνάψει με τον εναγόμενο, προκειμένου να κριθεί ο θεμιτός ή αθέμιτος χαρακτήρας της συμπεριφοράς που προσάπτεται στον τελευταίο, δεδομένου ότι η εν λόγω υποχρέωση επιβάλλεται στον εναγόμενο ανεξαρτήτως της σύμβασης, τότε η αιτία της αγωγής αφορά ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, κατά την έννοια του άρθρου 7 σημείο 2 του κανονισμού.

[24] Τόσο στην υπόθεση Kolassa όσο και στην υπόθεση Universal Music, ένας συμβαλλόμενος που υπέστη αμιγώς οικονομική ζημία λόγω δυσμενούς σύμβασης αξίωσε εξωσυμβατική αποζημίωση από τρίτον, ο οποίος δεν ήταν συμβαλλόμενος στη σύμβαση, αλλά ευθυνόταν για τη δυσμενή σύμβαση και την επακόλουθη ζημία. Στην υπόθεση Kolassa, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο έχει την κατοικία του ο επενδυτής και όπου βρίσκεται ο τραπεζικός λογαριασμός στον οποίο επήλθε η ζημία είναι αρμόδια να εκδικάσουν διασυνοριακές εξωσυμβατικές αξιώσεις που αφορούν αμιγώς οικονομική ζημία. Στην υπόθεση Universal Music, το ΔΕΕ έκρινε ότι δεν θα αρκούσε να εξεταστεί μόνο ο τόπος στον οποίο βρίσκεται ο τραπεζικός λογαριασμός στον οποίο επήλθε άμεσα η οικονομική ζημία.

αμιγώς οικονομικής ζημίας. Επιπλέον, δεν υπάρχει ακόμη προσέγγιση η οποία να είναι σαφής και συνεπής ως προς όλες τις πτυχές όσον αφορά τις ειδικές περιστάσεις που πρέπει να συντρέχουν για τον καθορισμό της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου σε υποθέσεις που αφορούν τον τόπο επέλευσης της ζημίας. Αυτό καταδεικνύεται από την απόφαση στην υπόθεση *Kronhofer* (C-168/02), στην οποία το ΔΕΕ έκρινε ότι ούτε ο τόπος κατοικίας του ενάγοντος ούτε ο τόπος στον οποίο βρίσκεται το επίκεντρο της περιουσίας του θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως παράγοντας αναγνώρισης δικαιοδοσίας εάν ο σχετικός επενδυτικός λογαριασμός βρίσκεται σε άλλη δικαιοδοσία, αλλά δεν ανέφερε ποιο συνδετικό στοιχείο θα αρκούσε.

Στην πρόσφατη απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση VEB (C-709/19), το ΔΕΕ βασίστηκε στον λεγόμενο «βάσει της αγοράς προσδιορισμό του τόπου» της ζημίας και αποφάνθηκε ότι μόνο τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο μια εισηγμένη εταιρεία πρέπει να εκπληρώσει τις εκ του νόμου υποχρεώσεις δημοσιότητας έχουν διεθνή δικαιοδοσία και απέρριψε τον τόπο κατοικίας των μετόχων που υπέστησαν οικονομική ζημία στους επενδυτικούς λογαριασμούς τους ως καθοριστικό παράγοντα για τον προσδιορισμό του τόπου επέλευσης της ζημίας. Ωστόσο, δεν είναι απολύτως σαφές αν τα εθνικά δικαστήρια εξακολουθούν να πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα δύο αυτά κριτήρια ή όχι κατά τον προσδιορισμό του τόπου της αμιγώς οικονομικής ζημίας.

Η αβεβαιότητα σχετικά με τα κριτήρια που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα εθνικά δικαστήρια κατά τον προσδιορισμό του τόπου της αμιγώς οικονομικής ζημίας για τους σκοπούς της διεθνούς και κατά τόπον δικαιοδοσίας και η έλλειψη σαφήνειας στη σχετική νομολογία του ΔΕΕ είναι ανεπιθύμητες και ενέχουν κίνδυνο μη ομοιόμορφης εφαρμογής του άρθρου 7 παράγραφος 2 του κανονισμού. Για τον λόγο αυτό, προτάθηκε να εγκαταλειφθεί η επιλογή μεταξύ του τόπου του γενεσιουργού της ζημίας γεγονότος και του τόπου της ζημίας σε περιπτώσεις αμιγώς οικονομικής ζημίας και να αναγνωρίζεται διεθνής δικαιοδοσία μόνο στα δικαστήρια του τόπου του γενεσιουργού της ζημίας γεγονότος (*locus delicti commissi)*[25]. Ωστόσο, στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο κανονισμός Ρώμη II[26] δέχεται μόνο τη χώρα στην οποία επέρχεται η ζημία ως κριτήριο για τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου.

- *Παραβίαση των δικαιωμάτων της προσωπικότητας*

Όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων της προσωπικότητας, οι κυριότερες διαφωνίες αφορούν την εφαρμογή του κριτηρίου του τόπου επέλευσης της ζημίας στις δημοσιεύσεις και της λεγόμενης αρχής του «μωσαϊκού», η οποία καθιερώθηκε αρχικά με την απόφαση Shevill (C-68/93) όσον αφορά τις έντυπες δημοσιεύσεις και στη συνέχεια επεκτάθηκε στις διαδικτυακές δημοσιεύσεις. Στην υπόθεση Shevill, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι το άρθρο 7 παράγραφος 2 του κανονισμού απονέμει διεθνή δικαιοδοσία στα δικαστήρια κάθε κράτους μέλους εντός του οποίου κυκλοφόρησε το δημοσίευμα και, κατά τους ισχυρισμούς του παθόντος, προσβλήθηκε η υπόληψή του, ως τόπου επέλευσης της ζημίας, αλλά μόνο για τη ζημία που προκλήθηκε στο εν λόγω κράτος, και όχι για την παγκόσμια ζημία[27]. Στην απόφαση *eDate* (C-509/09 και C-161/10)*,* η αρχή του μωσαϊκού επεκτάθηκε σε περιπτώσεις παραβιάσεων των δικαιωμάτων της προσωπικότητας στο διαδίκτυο. Ωστόσο, στην περίπτωση διαδικτυακού περιεχομένου, τα δικαστήρια του τόπου όπου βρίσκεται το κέντρο των

[25] Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Sánchez-Bordona της 17ης Δεκεμβρίου 2020 στην υπόθεση VEB, σημείο 33.

[26] Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 864/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2007, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές (Ρώμη ΙΙ).

[27] Η αποκατάσταση της εν λόγω ζημίας μπορεί να ζητηθεί μόνο στο κράτος μέλος στο οποίο έχει την κατοικία του ο εναγόμενος (άρθρο 4) ή όπου συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός (άρθρο 7 παράγραφος 2).

συμφερόντων του θύματος[28] θεωρήθηκαν αρμόδια για την εκδίκαση του συνόλου της ζημίας[29]. Η διάκριση μεταξύ διαδικτυακού και μη διαδικτυακού περιεχομένου θα μπορούσε να επικριθεί λόγω των δυσκολιών εφαρμογής στην πράξη, δεδομένου ότι οι περισσότερες εφημερίδες είναι διαθέσιμες τόσο σε έντυπη μορφή (εκτός διαδικτύου) όσο και διαδικτυακά[30].

Σύμφωνα με τη μελέτη και τα πορίσματα του έργου JUDGTRUST, η νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την παραβίαση του δικαιώματος της προσωπικότητας έχει επικριθεί από ακαδημαϊκούς, ορισμένους γενικούς εισαγγελείς και επαγγελματίες του κλάδου. Οι επικριτές υποστηρίζουν ότι η ύπαρξη απλώς και μόνο δυνατότητας πρόσβασης στο παράνομο περιεχόμενο δεν αρκεί για να θεμελιωθεί διεθνής δικαιοδοσία βάσει του τόπου επέλευσης της ζημίας και ότι η εφαρμογή της αρχής του μωσαϊκού οδηγεί σε πολλαπλασιασμό των εχόντων διεθνή δικαιοδοσία δικαστηρίων, κάτι που δεν εξυπηρετεί τα έννομα συμφέροντα κανενός διαδίκου και αντιβαίνει στους στόχους της προβλεψιμότητας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης[31].

Η κριτική αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική στο πλαίσιο του φαινομένου των στρατηγικών αγωγών προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού (στο εξής: ΣΑΑΣΚ), φαινόμενο στην καταπολέμηση του οποίου αποσκοπεί η προσφάτως εγκριθείσα οδηγία κατά των ΣΑΑΣΚ[32]. Οι ΣΑΑΣΚ συνιστούν κατάχρηση των δικαστικών διαδικασιών, δεδομένου ότι σκοπός τους δεν είναι να ασκήσουν πραγματικά το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη, αλλά να χρησιμεύσουν ως εργαλείο εκφοβισμού του εναγομένου. Οι διαδικασίες αυτές μπορούν να βασίζονται σε διάφορους λόγους, με συνηθέστερους τους ισχυρισμούς για συκοφαντική δυσφήμιση ή άλλες παραβιάσεις των δικαιωμάτων προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Οι αγωγές για συκοφαντική δυσφήμιση με τις οποίες ζητείται αποζημίωση ή λήψη ασφαλιστικών μέτρων στρέφονται συχνά κατά δημοσιογράφων και μπορεί να χρησιμοποιούνται σκόπιμα για να φιμώσουν την κριτική ή να εμποδίσουν τα μέσα ενημέρωσης να επιτελούν τον ρόλο τους ως «φορείς ελέγχου». Η εν λόγω δικαστική παρενόχληση μπορεί να διευκολυνθεί μέσω της εφαρμογής της προσέγγισης του μωσαϊκού, η οποία οδηγεί σε μεγάλο αριθμό διαθέσιμων δικαιοδοσιών στις οποίες μπορεί να απευθυνθεί ο ενάγων, ακόμη και παράλληλα, προκειμένου να εξαντληθούν οι πόροι του εναγομένου. Για τον λόγο αυτό, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων σχετικά με την οδηγία κατά των ΣΑΑΣΚ, η Επιτροπή δεσμεύτηκε, μέσω δήλωσης, να εξετάσει περαιτέρω το ζήτημα αυτό στο πλαίσιο της επικείμενης επανεξέτασης του κανονισμού.

---

[28] Νοείται υπό την έννοια ότι αναφέρεται ακριβέστερα στον τόπο στον οποίον το θιγόμενο πρόσωπο αντλεί τα σημαντικότερα οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά ή ακόμη και απλώς διαπροσωπικά οφέλη από τη φήμη του.

[29] Αυτό επιβεβαιώθηκε στις αποφάσεις *Bolagsupplysningen* (C-194/16), *Mittelbayerischer Verlag* (C-800/19) και *Gtflix Tv κατά DR* (C-251/20), καθώς και από το γεγονός ότι τα δικαστήρια κάθε άλλου κράτους μέλους, στο οποίο ήταν προσβάσιμες οι πληροφορίες, είναι αρμόδια να αποφανθούν μόνο για τη ζημία που προκλήθηκε στο εν λόγω κράτος μέλος. Το ΔΕΕ διευκρίνισε περαιτέρω ότι μόνο τα δικαστήρια που έχουν δικαιοδοσία για το σύνολο της ζημίας είναι αρμόδια να αποφαίνονται επί αιτημάτων αφαίρεσης και διόρθωσης εικαζόμενου δυσφημιστικού περιεχομένου, δεδομένου ότι τα εν λόγω αιτήματα δεν μπορούν να διαχωριστούν ανά κράτος μέλος όπως συμβαίνει με το ποσό της αποζημίωσης.

[30] Ως εκ τούτου, τα δικαστήρια υποχρεούνται να φέρουν εις πέρας ένα δύσκολο έργο —να εξακριβώσουν, στο κέντρο των συμφερόντων, ποια ζημία προκλήθηκε στο διαδίκτυο (η αποκατάστασή της μπορεί να ζητηθεί ανά τον κόσμο) και ποια εκτός διαδικτύου (η αποκατάστασή της μπορεί να ζητηθεί μόνο σε ένα κράτος μέλος).

[31] Με τη σειρά τους, τα περισσότερα κράτη μέλη ζητούν καθοδήγηση σχετικά με την πρακτική ποσοτικοποίηση των ζημιών, τη διάκριση μεταξύ του τόπου συνήθους διαμονής και του κέντρου των συμφερόντων, η οποία πρέπει να παρασχεθεί είτε από το ΔΕΕ είτε από τον νομοθέτη.

[32] Οδηγία (ΕΕ) 2024/1069 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 2024, για την προστασία των προσώπων που προβαίνουν σε ενέργειες συμμετοχής του κοινού από προδήλως αβάσιμες αγωγές ή καταχρηστικές δικαστικές διαδικασίες («στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού») (ΕΕ L, 2024/1069, 16.4.2024).

Εν κατακλείδι, παρότι το άρθρο 7 λειτουργεί γενικά ικανοποιητικά, οι πολυάριθμες παραπομπές από εθνικά δικαστήρια στο ΔΕΕ, σε συνδυασμό με τις απαντήσεις των κρατών μελών, καταδεικνύουν ζητήματα κατά την εφαρμογή του άρθρου 7 παράγραφοι 1 και 2. Όσον αφορά το άρθρο 7 παράγραφος 1, τα βασικά ζητήματα είναι η διασταλτική ερμηνεία της έννοιας «διαφορές εκ συμβάσεως» και ο καθορισμός του τόπου εκπλήρωσης. Όσον αφορά το άρθρο 7 παράγραφος 2, οι συζητήσεις επικεντρώνονται στις δυσκολίες που σχετίζονται με τον προσδιορισμό του τόπου της ζημίας σε περιπτώσεις αμιγώς οικονομικής ζημίας, καθώς και στη συνεχιζόμενη συνάφεια της αρχής του μωσαϊκού σε υποθέσεις που αφορούν παραβίαση των δικαιωμάτων προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο μελλοντικής επανεξέτασης του κανονισμού θα μπορούσαν να εξεταστούν τρόποι απλούστευσης και εκσυγχρονισμού του άρθρου 7 παράγραφοι 1 και 2.

3.3. Κανόνες περί προστατευτικής διεθνούς δικαιοδοσίας σε συμβάσεις καταναλωτών[33] (άρθρα 17-19)

Τα άρθρα 10 έως 23 του κανονισμού θεσπίζουν τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που αποσκοπούν στην προστασία της δικονομικής θέσης του πιο αδύναμου διαδίκου σε διαφορές που αφορούν υποθέσεις ασφάλισης, καταναλωτών και εργασίας.

Σε σύγκριση με τις προηγούμενες πράξεις, ο κανονισμός ενίσχυσε περαιτέρω την προστασία αυτή. Η σημαντικότερη αλλαγή, η οποία εισήχθη μέσω της επέκτασης του προσωπικού πεδίου εφαρμογής στο άρθρο 6 παράγραφος 1 και των επακόλουθων προσαρμογών στο άρθρο 18 παράγραφος 1 και στο άρθρο 21 παράγραφος 2, κατέστησε δυνατή τη χρήση των κανόνων προστατευτικής δικαιοδοσίας από καταναλωτές που κατοικούν σε κράτος μέλος και εργαζομένους σε διαφορές κατά εμπόρων και εργοδοτών που κατοικούν εκτός της ΕΕ. Επιπλέον, η τροποποίηση του άρθρου 20 παράγραφος 1 κατέστησε δυνατή την άσκηση αγωγών από τους εργαζομένους κατά πολλών εργοδοτών σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 1, μεταβάλλοντας τη θέση που είχε διατυπωθεί προγενέστερα στην υπόθεση Glaxosmithkline (C-462/06)[34].

Οι κανόνες περί προστατευτικής διεθνούς δικαιοδοσίας σε συμβάσεις καταναλωτών παρέχουν στους καταναλωτές τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ forum rei και forum actoris για τις συμβάσεις καταναλωτών κατά την έννοια του άρθρου 17 του κανονισμού. Αντιθέτως, το άρθρο 18 παράγραφος 2 περιορίζει τη δυνατότητα άσκησης αγωγής κατά των καταναλωτών αποκλειστικά στα δικαστήρια του τόπου κατοικίας τους.

Με βάση τις εθνικές εκθέσεις του έργου JUDGTRUST, τα περισσότερα κράτη μέλη θεωρούν ότι οι κανόνες του κανονισμού διασφαλίζουν επαρκές επίπεδο προστασίας των καταναλωτών, παρόλο που οι ακαδημαϊκοί σε ορισμένα κράτη μέλη προτείνουν να ενισχυθεί περαιτέρω το επίπεδο αυτό μέσω, για παράδειγμα, της επέκτασης του πεδίου εφαρμογής των άρθρων 17-19 στις αξιώσεις εκ αδικοπραξίας που υπερβαίνουν εκείνες που συνδέονται άρρηκτα με ευθύνη απορρέουσα από σύμβαση την οποία πράγματι συνήψε ο καταναλωτής με τον πωλητή ή τον προμηθευτή.

---

[33] Η εφαρμογή των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας σε συμβάσεις καταναλωτών προκάλεσε τα περισσότερα ερωτήματα στην πράξη. Για τον λόγο αυτό, η ανάλυση της εφαρμογής των κανόνων αυτών περιλαμβάνεται στο κύριο κείμενο της έκθεσης. Η ανάλυση της εφαρμογής των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας σε ασφαλιστικές υποθέσεις και σε ατομικές συμβάσεις εργασίας περιλαμβάνεται στο μέρος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα έκθεση.

[34] Επιπλέον, στο άρθρο 26 παράγραφος 2 εισήχθη νέος κανόνας στον κανόνα σχετικά με τη σιωπηρή παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας μετά την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *ČPP Vienna Insurance Group* (C-111/09): το επιληφθέν δικαστήριο υποχρεούται πλέον να διασφαλίζει ότι ο πιο αδύναμος διάδικος (εναγόμενος) ενημερώνεται για το δικαίωμά του να προβάλει ένσταση έλλειψης διεθνούς δικαιοδοσίας και για τις συνέπειες σε περίπτωση παράλειψης.

Οι σημαντικότερες δυσκολίες που συνδέονται με την εφαρμογή των κανόνων περί προστατευτικής διεθνούς δικαιοδοσίας σε συμβάσεις καταναλωτών αφορούν:

- Την έννοια του «καταναλωτή».
- Την έννοια της «κατεύθυνσης της εμπορικής δραστηριότητας».
- Την εξαίρεση των συμβάσεων μεταφοράς στο άρθρο 17 παράγραφος 3.
- Τη μη εφαρμογή των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας στις συλλογικές αγωγές[35].

α) Η έννοια του «καταναλωτή» και οι συνέπειες της αλλαγής της κατοικίας του καταναλωτή

Στη μελέτη επισημάνθηκαν οι προκλήσεις που ενέχει ο χαρακτηρισμός ενός προσώπου ως καταναλωτή.

Κατά κανόνα, το ΔΕΕ ερμηνεύει συσταλτικά την έννοια του «καταναλωτή» και την ορίζει σε αντιδιαστολή με εκείνη του «οικονομικού φορέα» (επαγγελματία)[36]. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, το ΔΕΕ φαίνεται να έχει υιοθετήσει μια κάπως ευρύτερη ερμηνεία. Για παράδειγμα, *στην υπόθεση Petruchová* (C-218/18), το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα, όσον αφορά τις διαδικτυακές επενδύσεις, ότι η χρηματοοικονομική εμπειρογνωσία από μόνη της δεν αποκλείει την ιδιότητα του καταναλωτή. Ομοίως, στην υπόθεση Personal Exchange International (C-774/19), ένας παίκτης διαδικτυακού πόκερ θεωρήθηκε καταναλωτής, παρά το γεγονός ότι αφιερώνει στο παιχνίδι αυτό πολλές ώρες ημερησίως κερδίζοντας σημαντικά ποσά, εφόσον δεν έχει δηλώσει επισήμως τη δραστηριότητα αυτή ούτε την προσφέρει σε τρίτους ως υπηρεσία επί πληρωμή. Στην υπόθεση Schrems (C-498/16), το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι η αλλαγή χρήσης του λογαριασμού Facebook από αποκλειστικά μη επαγγελματική σε εν μέρει επαγγελματική δεν συνεπάγεται την απώλεια της ιδιότητας του «καταναλωτή» κατά την έννοια του κανονισμού, υπό την προϋπόθεση ότι η κατ' ουσίαν μη επαγγελματική χρήση των υπηρεσιών αυτών, για την οποία ο ενάγων συνήψε αρχικώς τη σύμβαση, δεν απέκτησε, εν συνεχεία, ουσιαστικά επαγγελματικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι χρήστης ιδιωτικού λογαριασμού στο Facebook δεν αποβάλλει την ιδιότητα του «καταναλωτή» όταν χρησιμοποιεί τον λογαριασμό για να δημοσιεύει βιβλία, να δίνει διαλέξεις, να εκμεταλλεύεται ιστότοπους, να συγκεντρώνει δωρεές και να αναλαμβάνει την ενώπιον δικαστηρίων διεκδίκηση των απαιτήσεων πολυάριθμων καταναλωτών οι οποίες του εκχωρούνται προς τούτο.

Αντιθέτως, στην υπόθεση Wurth Automotive GmbH (C-177/22), το ΔΕΕ στηρίχθηκε στην προηγούμενη απόφασή του στην υπόθεση Gruber (C-464/01) για να αποφανθεί ότι, κατά τον καθορισμό του αν ένα πρόσωπο μπορεί να θεωρηθεί καταναλωτής, μπορεί επίσης να ληφθεί υπόψη αν ένα πρόσωπο που είναι πελάτης, με τη συμπεριφορά του έναντι του αντισυμβαλλομένου του, έδωσε σε αυτόν την εντύπωση ότι ενεργεί για επαγγελματικούς σκοπούς, οπότε ο αντισυμβαλλόμενος μπορούσε θεμιτώς να αγνοεί τον εξωεπαγγελματικό σκοπό της επίμαχης συναλλαγής. Στην περίπτωση αυτή, οι ειδικοί κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας σε διαφορές εκ συμβάσεων καταναλωτών δεν θα είχαν εφαρμογή παρά την αντικειμενική ύπαρξη σύμβασης καταναλωτών.

β) Έννοια της «κατεύθυνσης της εμπορικής δραστηριότητας»

Στις υποθέσεις *Pammer* (C-585/08) και Hotel Alpenhof (C-144/09), το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι μεταξύ των ενδείξεων που καθιστούν δυνατό να καθορισθεί αν δραστηριότητα κατευθύνεται προς το κράτος μέλος κατοικίας του καταναλωτή, καταλέγονται «όλες οι προφανείς

[35] Το ζήτημα αυτό εξετάζεται στο σημείο 6.1 της έκθεσης.

[36] Βλ., συναφώς, απόφαση *Schrems* (C-498/16), σκέψη 29 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

εκδηλώσεις της βουλήσεως του εμπόρου να παρακινήσει τους καταναλωτές αυτού του κράτους μέλους στη σύναψη συμβάσεως» και ένας αρκετά εκτενής μη εξαντλητικός κατάλογος περιστάσεων που μπορούν να ληφθούν υπόψη για τον σκοπό αυτό[37]. Στις περιστάσεις αυτές περιλαμβάνονται ο διεθνής χαρακτήρας της επίμαχης δραστηριότητας, όπως στην περίπτωση ορισμένων τουριστικών δραστηριοτήτων, η αναγραφή στοιχείων τηλεφωνικής επικοινωνίας συνοδευόμενη από τον κωδικό διεθνούς κλήσης, η χρήση ονομασίας τομέα πρώτου επιπέδου διαφορετικής αυτής που αντιστοιχεί στο κράτος μέλος εντός του οποίου είναι εγκατεστημένος ο έμπορος, για παράδειγμα «.de», ή ακόμη και η χρήση ουδέτερων ονομασιών τομέα πρώτου επιπέδου, όπως «.com» ή «.eu», η περιγραφή δρομολογίων για τη μετάβαση από ένα ή πλείονα κράτη μέλη στον τόπο παροχής υπηρεσιών, καθώς και η μνεία διεθνούς πελατείας αποτελούμενης από πελάτες που έχουν την κατοικία τους σε διαφορετικά κράτη μέλη, ιδίως με την προβολή μαρτυριών τέτοιων πελατών[38].

Ωστόσο, τα εθνικά δικαστήρια συνέχισαν να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα σε διάφορες υποθέσεις που αφορούν την παροχή υπηρεσιών και προϊόντων στο διαδίκτυο [39], γεγονός που καταδεικνύει ότι η ερμηνεία και η εφαρμογή της απαίτησης κατεύθυνσης της εμπορικής δραστηριότητας κατά την έννοια του άρθρου 17 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του κανονισμού εξακολουθούν να αμφισβητούνται στο ψηφιακό πλαίσιο.

γ) Η εξαίρεση των συμβάσεων μεταφοράς στο άρθρο 17 παράγραφος 3

Οι κανόνες του κανονισμού που διέπουν τη διεθνή δικαιοδοσία σε συμβάσεις καταναλωτών καλύπτουν όλα τα είδη συμβάσεων. Η μόνη εξαίρεση προβλέπεται στο άρθρο 17 παράγραφος 3 και αφορά συμβάσεις μεταφοράς πλην εκείνων στο συνολικό τίμημα των οποίων περιλαμβάνεται ο συνδυασμός δαπανών ταξιδιού και καταλύματος.

Παρότι οι λόγοι για την εξαίρεση αυτή δεν εξελίχθηκαν, δηλαδή εξακολουθούν να ισχύουν ειδικοί τομεακοί κανόνες σε διεθνείς συμβάσεις και άλλες πράξεις της ΕΕ για τις μεταφορές, η μελέτη και οι εθνικές εκθέσεις δείχνουν ότι πολλά κράτη μέλη θεωρούν πλέον αδικαιολόγητη την εξαίρεση και ζητούν τη διαγραφή της. Ορισμένα κράτη μέλη αναφέρουν ότι η εξαίρεση αυτή περιορίζει την πρόσβαση του καταναλωτή στη δικαιοσύνη σε διαφορές σχετικές με τα δικαιώματα των επιβατών πτήσεων, ιδίως σε περιπτώσεις όπου η κατοικία του καταναλωτή δεν συμπίπτει με τον τόπο αναχώρησης ή τον τόπο άφιξης του αεροπλάνου, οι οποίοι αποτελούν τις δικαιοδοσίες που είναι διαθέσιμες βάσει του τόπου εκπλήρωσης της παροχής.

Επιπλέον, η μελέτη δείχνει ότι η μη κάλυψη των συμβάσεων μεταφορών οδηγεί σε άνιση εφαρμογή του κανονισμού στα κράτη μέλη. Αρκετά κράτη μέλη καθορίζουν τη δικαιοδοσία για τέτοιες συμβάσεις με βάση τους γενικούς κανόνες του κανονισμού (DE, DK, BG, NL, PT), τις διεθνείς συμβάσεις που υπερισχύουν του κανονισμού (CY, DE, HU, IT, PT) ή τους εθνικούς κανόνες (LT, PT).

Προκειμένου να αποφασιστεί αν η εξαίρεση θα πρέπει να διατηρηθεί ή να διαγραφεί από τον κανονισμό, είναι αναγκαίο να αξιολογηθεί, ιδίως, αν άλλες πράξεις της ΕΕ ή διεθνείς συμφωνίες παρέχουν επαρκή προστασία στους καταναλωτές σε σχέση με τη διεθνή δικαιοδοσία.

---

[37] Σκέψη 80.

[38] Σκέψη 81.

[39] Όσον αφορά, ειδικότερα, το άρθρο 15 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 44/2001, βλ. αποφάσεις *Mühlleitner* (C-190/11), *Emrek* (C-218/12) και *Hobohm* (C-297/14). Πιο πρόσφατα, βλ., για παράδειγμα, την αίτηση προδικαστικής απόφασης στην υπόθεση Commerzbank (C-296/20), η οποία αφορά την ερμηνεία της πανομοιότυπης διάταξης της σύμβασης του Λουγκάνο· στην υπόθεση Länsnen MCE (C-104/22), η οποία περιστρεφόταν γύρω από την ερμηνεία της έννοιας αυτής στον τομέα του σήματος της ΕΕ.

Εν κατακλείδι, οι κανόνες προστατευτικής δικαιοδοσίας του κανονισμού λειτουργούν γενικά ικανοποιητικά και παρέχουν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών. Ωστόσο, ορισμένες πτυχές της προστασίας των καταναλωτών θα μπορούσαν να αποσαφηνιστούν περαιτέρω μέσω της νομολογίας ή να ενισχυθούν με νομοθετική παρέμβαση, με την επιφύλαξη περαιτέρω ανάλυσης κατά τη διάρκεια της επανεξέτασης.

3.4. Αποκλειστική δικαιοδοσία (άρθρο 24)

Οι διατάξεις για την αποκλειστική δικαιοδοσία που υπερισχύουν των γενικών κανόνων και είναι αναγκαστικού δικαίου περιλαμβάνονται στο τμήμα 6 του κεφαλαίου ΙΙ του κανονισμού, το οποίο αποτελείται μόνο από το άρθρο 24. Πλην της κωδικοποίησης της νομολογίας GAT (C-4/03) στο άρθρο 24 παράγραφος 4, ο κανονισμός δεν τροποποίησε περαιτέρω τη συγκεκριμένη βάση δικαιοδοσίας.

Η μελέτη δείχνει ότι τα κράτη μέλη δεν εντόπισαν σημαντικές δυσκολίες όσον αφορά την εφαρμογή αυτής της βάσης δικαιοδοσίας ή ανέφεραν περιορισμένη εθνική νομολογία για το εν λόγω θέμα. Η κυριότερη κριτική αφορά τη μοναδική τροποποίηση που επέφερε ο κανονισμός, δηλαδή την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 24 παράγραφος 4 σε διαδικασίες που αφορούν το κύρος διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας όταν το ζήτημα εγείρεται στο πλαίσιο προβολής ένστασης[40].

Ορισμένα κράτη μέλη, με την υποστήριξη του γενικού εισαγγελέα Αιμιλίου[41], έχουν επικρίνει την κωδικοποίηση της νομολογίας GAT στο άρθρο 24 παράγραφος 4, υποστηρίζοντας ότι δεν παρέχει σαφήνεια σχετικά με το αν η προσβολή δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης· ότι επεκτείνει σε «φυσιολογικές» υποθέσεις προσβολής διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τη λύση που υιοθέτησε το ΔΕΕ σε μια πολύ συγκεκριμένη («μη φυσιολογική») υπόθεση η οποία αφορούσε αγωγή, ασκηθείσα ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων, προς αναγνώριση του ότι *δεν* συνέτρεχε προσβολή δύο γαλλικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας («αρνητική αναγνωριστική» αγωγή) κάτοχος των οποίων ήταν γερμανική εταιρεία· ότι αποκλίνει από τη λογική του συστήματος αποκλειστικής δικαιοδοσίας, στο μέτρο που οι άλλοι κανόνες του άρθρου 24 δεν εφαρμόζονται σε διαδικασίες στις οποίες τα σχετικά ζητήματα εγείρονται απλώς στο πλαίσιο της προβολής ένστασης· ότι διευκολύνει την κατάχρηση μέσω των λεγόμενων παρελκυστικών αγωγών και παρεμποδίζει το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής του κατόχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, καθώς και την εφαρμογή της αρχής της οικονομίας της δίκης και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

Επιπλέον, τέθηκε το ερώτημα αν το άρθρο 24 θα μπορούσε να έχει εξ ανακλάσεως εφαρμογή (effet réflexe) και αν τα δικαστήρια των κρατών μελών υποχρεούνται να αποφαίνονται επί διαφορών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 24 και συνδέονται στενά με τρίτα κράτη. Ειδικότερα, το ερώτημα που τέθηκε ήταν αν το άρθρο 24 παρέχει τη δυνατότητα στα δικαστήρια των κρατών μελών ή τα υποχρεώνει να μην εκδικάσουν την υπόθεση, παρότι ο εναγόμενος έχει την κατοικία του στο κράτος μέλος ή το δικαστήριο του κράτους μέλους μπορεί να θεμελιώσει τη διεθνή δικαιοδοσία του σε άλλους κανόνες του κανονισμού σε περιπτώσεις στις οποίες ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι καταχωρισμένο ή ένα ακίνητο βρίσκεται σε τρίτο κράτος, όπως συμβαίνει με τα καταχωρισμένα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ή τα ακίνητα που βρίσκονται σε άλλα κράτη μέλη.

---

[40] Ορισμένα κράτη μέλη ανέφεραν διάφορες άλλες δυσκολίες σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 24: προβληματική διάκριση μεταξύ εμπράγματων και ενοχικών δικαιωμάτων και ασυνεπής νομολογία επί του θέματος.

[41] Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Αιμιλίου της 22ας Φεβρουαρίου 2024 στην υπόθεση *BSH Hausgeräte*, C-339/22, ECLI:EU:C:2024:159.

Η πρόσφατη απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *BSH Hausgeräte* (C-339/22) έδωσε απάντηση στο ερώτημα που είχε προηγουμένως διαιρέσει τα δικαστήρια των κρατών μελών και τους ακαδημαϊκούς σε δύο αντικρουόμενα στρατόπεδα. Στην εν λόγω απόφαση, το ΔΕΕ διευκρίνισε ότι το άρθρο 24 παράγραφος 4 δεν έχει εξ ανακλάσεως εφαρμογή[42]. Το συμπέρασμα αυτό μπορεί να επεκταθεί στο σύνολο του άρθρου 24.

Επιπλέον, στην απόφασή του στην υπόθεση *BSH Hausgeräte* (C-339/22), το ΔΕΕ αποσαφήνισε περαιτέρω την απόφαση *GAT* αναφέροντας ότι δικαστήριο του κράτους μέλους κατοικίας του εναγομένου, το οποίο έχει επιληφθεί, δυνάμει του άρθρου 4 παράγραφος 1 του κανονισμού, αγωγής λόγω προσβολής διπλώματος ευρεσιτεχνίας χορηγηθέντος εντός άλλου κράτους μέλους, εξακολουθεί να έχει διεθνή δικαιοδοσία προς εκδίκαση της αγωγής σε περίπτωση που, στο πλαίσιο της σχετικής δίκης, ο εναγόμενος προβάλλει ένσταση ακυρότητας του εν λόγω διπλώματος, ενώ τα δικαστήρια του άλλου αυτού κράτους μέλους έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία ως προς το ζήτημα του κύρους του επίμαχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Εν κατακλείδι, οι κανόνες του κανονισμού που θεσπίζουν την αποκλειστική δικαιοδοσία λειτουργούν γενικά ικανοποιητικά. Ωστόσο, στο πλαίσιο μελλοντικής επανεξέτασης του κανονισμού θα μπορούσε να επανεξεταστεί η διατύπωση του άρθρου 24 παράγραφος 4 η οποία αποσκοπούσε στην κωδικοποίηση της νομολογίας *GAT* υπό το πρίσμα των πρόσφατων εξελίξεων στην υπόθεση *BSH Hausgeräte*.

4. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Ο κανονισμός κατάργησε την ανάγκη κήρυξης της εκτελεστότητας (exequatur) για την εκτέλεση αλλοδαπής απόφασης, μια μετατόπιση που δικαιολογείται βάσει της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στην απονομή της δικαιοσύνης μεταξύ των κρατών μελών. Το νέο σύστημα λειτουργεί αρκετά καλά στην πράξη και είχε θετικό αντίκτυπο στη μείωση του κόστους και του φόρτου εργασίας των δικαστηρίων[43]. Υπάρχουν ορισμένες εθνικές διαφοροποιήσεις που σχετίζονται ιδίως με την ερμηνεία των λόγων άρνησης, αλλά αυτό δεν επηρεάζει τη συνολική καλή λειτουργία του συστήματος αναγνώρισης και εκτέλεσης. Το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει τους εν λόγω λόγους άρνησης με συνεκτικό τρόπο καθ' όλη τη διάρκεια των ετών και οι λίγες υποθέσεις που υποβλήθηκαν δυνάμει του κανονισμού δεν μεταβάλλουν την κατάσταση αυτή. Συνολικά, παρότι δεν αναφέρθηκαν συγκεκριμένα ζητήματα σε σχέση με το (νέο) σύστημα αναγνώρισης και εκτέλεσης, ορισμένα τεχνικά ζητήματα ενδέχεται να χρήζουν περαιτέρω εξέτασης στο πλαίσιο πιθανής μελλοντικής διαδικασίας επανεξέτασης.

Εφαρμογή των λόγων άρνησης

Στο άρθρο 45 του κανονισμού παρατίθενται διάφοροι λόγοι που μπορούν να οδηγήσουν σε άρνηση αναγνώρισης και εκτέλεσης. Οι λόγοι αυτοί ποικίλλουν από την παραβίαση της δημόσιας τάξης του κράτους μέλους αναγνώρισης ή εκτέλεσης μέχρι την προσήκουσα επίδοση των εγγράφων στον ερημοδικήσαντα εναγόμενο και το ασυμβίβαστο με άλλες αποφάσεις.

Η έννοια της δημόσιας τάξης έχει αποτελέσει αντικείμενο επανειλημμένων παραπομπών στο Δικαστήριο. Μολονότι το Δικαστήριο αφήνει την ερμηνεία της έννοιας αυτής στα εθνικά

[42] Τα ερωτήματα που υπέβαλε το σουηδικό δικαστήριο αφορούν την ερμηνεία και το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 24 παράγραφος 4 του κανονισμού, στο πλαίσιο διαφοράς σχετικής με προσβολή διπλώματος ευρεσιτεχνίας όπου ο εναγόμενος προβάλλει την ακυρότητα των επίμαχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στις χώρες στις οποίες κατατέθηκαν ή καταχωρίστηκαν.

[43] Πράγματι, παρότι η μελέτη επιβεβαίωσε τα πορίσματα αυτά σε πολλά κράτη μέλη, ορισμένοι από όσους απάντησαν επισήμαναν επίσης ότι ο αντίκτυπος ήταν πιο περιορισμένος, κυρίως λόγω της επιμονής των λόγων απόρριψης.

δικαστήρια, μπορεί να ελέγχει τα όρια αυτής της εφαρμογής (*Diageo Brands*, C-681/13). Για παράδειγμα, στην υπόθεση H Limited (C-568/20), το Δικαστήριο επανέλαβε την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία η δημόσια τάξη θα πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά και μπορεί να γίνεται επίκληση αυτής «μόνο στην περίπτωση που η αναγνώριση της αποφάσεως που εκδόθηκε σε αυτό το κράτος μέλος θα συνιστούσε πρόδηλη παράβαση κανόνα δικαίου ο οποίος θεωρείται ουσιώδης στην έννομη τάξη του κράτους αναγνωρίσεως ή πρόδηλη προσβολή δικαιώματος το οποίο αναγνωρίζεται ως θεμελιώδες σε αυτή την έννομη τάξη». Σε μια πιο πρόσφατη υπόθεση [Real Madrid Club de Fútbol (C-633/22)], το Δικαστήριο έκρινε ότι η πρόδηλη παραβίαση θεμελιώδους δικαιώματος βάσει του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ μπορεί να συνιστά παραβίαση της δημόσιας τάξης η οποία δικαιολογεί την άρνηση εκτέλεσης. Ταυτόχρονα, το Δικαστήριο αναγνώρισε στην ίδια απόφαση ότι η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης επιβάλλει σε όλα τα κράτη μέλη να δέχονται ότι τα άλλα κράτη μέλη τηρούν το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται σε αυτό.

Σε εθνικό επίπεδο, σπάνια γίνεται επίκληση της δημόσιας τάξης ως λόγος άρνησης αναγνώρισης και εκτέλεσης και, όταν γίνεται επίκληση, σπάνια είναι αυτή επιτυχής[44]. Αυτό δείχνει ότι, γενικά, τα εθνικά δικαστήρια ακολουθούν τη νομολογία του Δικαστηρίου και εφαρμόζουν μια συσταλτική ερμηνεία της έννοιας αυτής.

Το άρθρο 45 παράγραφος 1 στοιχεία γ) και δ) περιλαμβάνει δύο λόγους άρνησης οι οποίοι αναφέρονται σε ασυμβίβαστη απόφαση μεταξύ των ίδιων διαδίκων στο κράτος μέλος αναγνώρισης ή εκτέλεσης [στοιχείο γ)] ή σε προγενέστερη απόφαση μεταξύ των ίδιων διαδίκων επί διαφοράς που είχε το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία, η οποία εκδόθηκε σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτο κράτος [στοιχείο δ)]. Στην υπόθεση London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance (C-700/20) το Δικαστήριο έθεσε ερωτήματα ως προς τη σημασία της τήρησης των κανόνωνεκκρεμοδικίας των άρθρων 29-30 στο πλαίσιο της επίκλησης της έκδοσης ασυμβίβαστων αποφάσεων ως λόγου άρνησης[45].

Πράγματι, εκτός από την περίπτωση κατά την οποία το δικαστήριο προέλευσης έχει αποκλειστική δικαιοδοσία, ο κανονισμός δεν περιέχει κανέναν μηχανισμό ελέγχου των κανόνων εκκρεμοδικίας που εφαρμόζονται δυνάμει των άρθρων 29-30[46]. Σε αντίθεση με τις διατάξεις αυτές, οι οποίες ευνοούν το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο, το άρθρο 45 παράγραφος 1 στοιχείο δ) ευνοεί την προγενέστερη απόφαση, ακόμη και όταν η διαδικασία κινήθηκε μετά από αυτήν που οδήγησε στην αναγνώριση και την εκτέλεση της απόφασης. Από την άλλη πλευρά, το άρθρο 45 παράγραφος 1 στοιχείο γ) δεν περιέχει καμία χρονική απαίτηση, αλλά το πεδίο εφαρμογής του είναι ευρύτερο από το πεδίο εφαρμογής των κανόνων εκκρεμοδικίας.

Ως εκ τούτου, παρότι ο λόγος άρνησης που σχετίζεται με τη δημόσια τάξη δεν φαίνεται να δημιουργεί πρακτικές δυσκολίες, στο πλαίσιο πιθανής μελλοντικής επανεξέτασης του κανονισμού θα μπορούσε να εξεταστεί περαιτέρω η συνοχή μεταξύ των στοιχείων γ) και δ) του άρθρου 45 παράγραφος 1 και των κανόνων εκκρεμοδικίας.

---

[44] Το έργο JUDGTRUST δείχνει ότι σπανίως γίνεται επίκληση αυτού του λόγου άρνησης σε ορισμένα κράτη μέλη (ET, FR, IT, NL). Ακόμη και όταν γίνεται συχνότερα επίκλησή του, τα δικαστήρια σπανίως τον εφαρμόζουν για να αρνηθούν την αναγνώριση και την εκτέλεση (BG, PL).

[45] Η επίμαχη υπόθεση αφορούσε τη συγκεκριμένη περίπτωση απόφασης του δεύτερου επιληφθέντος δικαστηρίου, η οποία επαναλάμβανε το περιεχόμενο διαιτητικής απόφασης.

[46] Αυτό κατέστη σαφές στην απόφαση Liberato, μια υπόθεση που εκδικάστηκε το 2019 από το Δικαστήριο βάσει του κανονισμού Βρυξέλλες Ι. Στην απόφαση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι, ακόμη και σε περίπτωση παραβίασης του κανόνα εκκρεμοδικίας, τα δικαστήρια του κράτους μέλους του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου δεν μπορούν να αρνηθούν την αναγνώριση μόνο για τον λόγο αυτό. Ομοίως, μια τέτοια παραβίαση δεν αντίκειται προδήλως στη δημόσια τάξη του κράτους μέλους στο οποίο ζητείται η αναγνώριση.

5. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΛΛΑ ΜΕΣΑ (ΑΡΘΡΑ 67-74)

Ο κανονισμός δεν τροποποίησε ουσιωδώς τους κανόνες που διέπουν τη σχέση του με άλλες ενωσιακές ή διεθνείς πράξεις, εκτός από τις νέες προσθήκες που αποσκοπούν στη διευκόλυνση της εφαρμογής της λεγόμενης «δέσμης μέτρων για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας» στα άρθρα 71α-71δ, και τη διευκρίνιση, στο άρθρο 73, της σχέσης μεταξύ του κανονισμού και της σύμβασης του Λουγκάνο[47], της σύμβασης της Νέας Υόρκης[48] και των διμερών συμβάσεων και συμφωνιών μεταξύ του τρίτου κράτους και κράτους μέλους που έχουν συναφθεί πριν από την 1η Μαρτίου 2002.

Η εφαρμογή των κανόνων αυτών στα κράτη μέλη παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις. Δεδομένου ότι το Ενιαίο Δικαστήριο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας άρχισε να λειτουργεί μόλις την 1η Ιουνίου 2023, τα άρθρα 71α-71δ δεν έχουν ακόμη επηρεάσει τη δικαστική πρακτική σε κανένα από τα κράτη μέλη ή σε επίπεδο δικαστηρίων της ΕΕ. Αντιθέτως, στα περισσότερα κράτη μέλη παρατηρείται ευρεία εφαρμογή του άρθρου 71 από τα εθνικά δικαστήρια. Ο κατάλογος των διεθνών συμβάσεων που ενεργοποίησαν την εφαρμογή του άρθρου 71 σε διάφορα κράτη μέλη είναι αρκετά ευρύς, με συχνότερη αναφορά στη σύμβαση CMR[49] και σε άλλες συμβάσεις στον τομέα των μεταφορών.

Στην απόφασή του στην υπόθεση TNT Express Netherland (C-533/08), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η διάταξη του κανονισμού Βρυξέλλες Ι που είναι πανομοιότυπη με το ισχύον άρθρο 71 αποσκοπεί στον συντονισμό του κανονισμού με ειδικές διεθνείς συμβάσεις. Επιπλέον, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ο συντονισμός αυτός πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς να θίγονται οι θεμελιώδεις αρχές στις οποίες βασίζεται ο κανονισμός, ιδίως η ελεύθερη κυκλοφορία των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, η δυνατότητα πρόβλεψης του δικαστηρίου που έχει διεθνή δικαιοδοσία, η ορθή απονομή της δικαιοσύνης, η ελαχιστοποίηση του κινδύνου παράλληλης εκδίκασης μιας υπόθεσης και η αμοιβαία εμπιστοσύνη στην απονομή της δικαιοσύνης εντός της Ένωσης. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο καθιέρωσε το λεγόμενο «κριτήριο TNT», το οποίο τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εφαρμόζουν σε περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζονται οι κανόνες του κανονισμού και οι κανόνες ειδικής σύμβασης, οι οποίοι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 71 του εν λόγω κανονισμού, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι κανόνες των ειδικών συμβάσεων εφαρμόζονται μόνον όταν δεν επηρεάζουν αρνητικά τις θεμελιώδεις αρχές στις οποίες βασίζεται το καθεστώς των Βρυξελλών. Το ΔΕΕ έχει επανειλημμένως επαναλάβει τις αρχές αυτές, πιο πρόσφατα στην υπόθεση Gjensidige (C-90/22).

Η διάταξη παραπομπής του Ανώτατου Δικαστηρίου της Λιθουανίας στην υπόθεση Gjensidige (C-90/22) αποτυπώνει εύγλωττα τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα εθνικά δικαστήρια κατά την εφαρμογή του άρθρου 71 του κανονισμού. Οι δυσκολίες αυτές οφείλονται κυρίως στην ασάφεια του κριτηρίου TNT και θεωρείται ότι θέτουν σε κίνδυνο την ομοιόμορφη εφαρμογή του άρθρου 71 σε όλα τα κράτη μέλη, ιδίως δεδομένου ότι παρόμοιες προκλήσεις έχουν αναφερθεί και από άλλα κράτη μέλη.

Εν κατακλείδι, συνολικά, οι διατάξεις του κανονισμού που διέπουν τη σχέση μεταξύ του κανονισμού και άλλων πράξεων της ΕΕ και διεθνών συμβάσεων, όπου εφαρμόζονται, φαίνεται να λειτουργούν ικανοποιητικά και να παρέχουν την αναγκαία σαφήνεια όσον αφορά τη θέση

[47] Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, της 30ής Οκτωβρίου 2007 (ΕΕ L 339 της 21.12.2007, σ. 1).

[48] Σύμβαση για την αναγνώριση και την εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, η οποία συνάφθηκε στις 10 Ιουνίου 1958 και άρχισε να ισχύει στις 7 Ιουνίου 1959, 330 UNTS 38 (σύμβαση της Νέας Υόρκης).

[49] Σύμβαση περί του συμβολαίου για τη διεθνή οδική μεταφορά εμπορευμάτων, η οποία υπογράφηκε στη Γενεύη στις 19 Μαΐου 1956, όπως τροποποιήθηκε με το πρωτόκολλο το οποίο υπογράφηκε στη Γενεύη στις 5 Ιουλίου 1978.

του κανονισμού στο σύστημα των ενωσιακών και διεθνών πράξεων που διέπουν επίσης θέματα διεθνούς δικαιοδοσίας ή αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων. Ωστόσο, στο πλαίσιο μελλοντικής επανεξέτασης θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο περαιτέρω αποσαφήνισης του άρθρου 71 υπό το πρίσμα της ερμηνείας που έχει παράσχει το ΔΕΕ.

6. ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

6.1. Συλλογικές αγωγές

Ο κανονισμός δεν προβλέπει ειδικούς κανόνες που να εφαρμόζονται στις μαζικές αγωγές — δηλαδή στις αγωγές στις οποίες συνήθως μια ομάδα εναγόντων ζητεί αποζημίωση από έναν ή περισσότερους εναγομένους— οι οποίες αναφέρονται ως συλλογικές αγωγές, όπως ορίζονται στη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2013[50]. Οι αντιπροσωπευτικές αγωγές για την προστασία των συλλογικών συμφερόντων των καταναλωτών, όπως ορίζονται στην οδηγία (ΕΕ) 2020/1828 για τις αντιπροσωπευτικές αγωγές[51], εμπίπτουν στον ορισμό των συλλογικών αγωγών που περιλαμβάνεται στη σύσταση. Έχουν τεθεί ορισμένα ερωτήματα σχετικά με το αν η εφαρμογή των κοινών κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις που σχετίζονται με αδικοπραξίες ή συμβάσεις καταναλωτών είναι κατάλληλη για τον επιδιωκόμενο σκοπό προκειμένου να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά οι συλλογικές αγωγές.

Το ΔΕΕ έχει ασχοληθηκε επανειλημμένα με αυτό το είδος υποθέσεων: Στην υπόθεση Henkel (C-167/00), το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 5 παράγραφος 3 της σύμβασης των Βρυξελλών (άρθρο 7 παράγραφος 2 του κανονισμού) έχει εφαρμογή στις αγωγές που ασκούνται από οργάνωση η οποία εκπροσωπεί τα συμφέροντα των καταναλωτών. Ωστόσο, το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι η ειδική προστασία που παρέχεται στους μεμονωμένους καταναλωτές στο τμήμα 4 του κανονισμού δεν ισχύει για τις οργανώσεις αυτές. Στην υπόθεση Schrems (C-498/16), το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν οι απαιτήσεις έχουν εκχωρηθεί σε ενάγοντα καταναλωτή από άλλους καταναλωτές που έχουν την κατοικία τους στο ίδιο κράτος μέλος ή αλλού (σε άλλο κράτος μέλος ή ακόμη και εκτός της ΕΕ), ο ενάγων δεν μπορεί να επικαλεστεί διεθνή δικαιοδοσία στον τόπο κατοικίας του για τις εν λόγω εκχωρηθείσες απαιτήσεις βάσει του άρθρου 18 του κανονισμού.

Σε δύο άλλες αποφάσεις σε υποθέσεις συλλογικών αγωγών, το Δικαστήριο παρείχε πρόσθετες διευκρινίσεις σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 7 παράγραφος 2 σε τέτοιες περιπτώσεις, και συγκεκριμένα ότι ο τόπος επέλευσης του ζημιογόνου γεγονότος πρέπει να προσδιορίζεται χωριστά για κάθε αξίωση ανεξαρτήτως του αν αυτή έχει εκχωρηθεί ή έχει αποτελέσει το αντικείμενο συγκεντρώσεως με άλλες (CDC Hydrogen Peroxide SA, C-352/13) ή ότι ο τόπος επέλευσης της ζημίας στην περίπτωση οχημάτων εξοπλισμένων με παραποιημένο λογισμικό βρίσκεται στο κράτος μέλος στο οποίο αγοράστηκαν τα ελαττωματικά προϊόντα (*VKI κατά Volkswagen,* C-343/19). Το ζήτημα της ερμηνείας του άρθρου 7 παράγραφος 2 στο πλαίσιο αυτό ανέκυψε επίσης σε πρόσφατη υπόθεση, η οποία εξακολουθούσε να εκκρεμεί κατά τον χρόνο οριστικοποίησης της παρούσας έκθεσης (Stichting Right to Consumer Justice κατά Apple, C-34/32). Στη συγκεκριμένη υπόθεση, υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο διάφορα ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του τόπου επέλευσης του ζημιογόνου γεγονότος ή του τόπου επέλευσης της ζημίας στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης για εικαζόμενη παραβίαση του

[50] Βλ. σύσταση 2013/396/ΕΕ της Επιτροπής, της 11ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές αρχές εφαρμοστέες στους μηχανισμούς συλλογικών αγωγών παράλειψης και αποζημίωσης στα κράτη μέλη όσον αφορά παραβιάσεις αναγνωριζόμενων από το ενωσιακό δίκαιο δικαιωμάτων (ΕΕ L 201 της 26.7.2013).

[51] Οδηγία (ΕΕ) 2020/1828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2020, σχετικά με τις αντιπροσωπευτικές αγωγές για την προστασία των συλλογικών συμφερόντων των καταναλωτών και για την κατάργηση της οδηγίας 2009/22/ΕΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) (ΕΕ L 409 της 4.12.2020, σ. 1).

δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης από διαδικτυακή πλατφόρμα η οποία είναι κατ' αρχήν προσβάσιμη παγκοσμίως. Στις προτάσεις του της 27ης Μαρτίου 2025, ο γενικός εισαγγελέας Sánchez-Bordona κατέληξε στο συμπέρασμα ότι και για τους δύο τόπους βασικό συνδετικό στοιχείο είναι η κατοικία του χρήστη. Είναι σημαντικό ότι ο γενικός εισαγγελέας ήταν της γνώμης ότι το άρθρο 7 παράγραφος 2 δεν πρέπει να ερμηνεύεται διαφορετικά αν η αγωγή ασκείται από οντότητα η οποία νομιμοποιείται, βάσει του εθνικού δικαίου, να ασκεί αντιπροσωπευτικές αγωγές. Τέλος, ο γενικός εισαγγελέας έκρινε ότι εθνικός δικονομικός κανόνας που επιτρέπει σε δικαστήριο να συγκεντρώνει παρόμοιες αγωγές που εκκρεμούν εντός του ίδιου κράτους μέλους είναι συμβατός με το άρθρο 7 παράγραφος 2.

Τα ζητήματα που τέθηκαν σε αυτές τις υποθέσεις αφορούσαν όλα τη δικαιοδοσία των δικαστηρίων, και συγκεκριμένα την τρέχουσα δυσχερή εφαρμογή του άρθρου 7 παράγραφος 2 σε συλλογικές αγωγές λόγω της αδυναμίας συγκέντρωσης των διαδικασιών σε ένα δικαστήριο ή της απουσίας δυνατότητας συγκέντρωσης των διαδικασιών στην κατοικία ενός εκ των εναγόντων (forum actoris) σε συλλογικές αγωγές καταναλωτών, όταν οι καταναλωτές έχουν την κατοικία τους στο ίδιο κράτος μέλος ή σε διαφορετικά κράτη μέλη[52].

Φαίνεται ότι ο κανονισμός μπορεί να δημιουργήσει περιττές επιβαρύνσεις για τους ενάγοντες σε συλλογικές αγωγές, διότι στις περισσότερες περιπτώσεις θα πρέπει να απευθυνθούν σε περισσότερα του ενός δικαστήρια προκειμένου να διεξαχθεί η δίκη. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να οδηγήσει σε ασυμβίβαστες αποφάσεις. Παρότι ο σχετικός κανόνας περί αγωγών του άρθρου 30 του κανονισμού μπορεί να προσφέρει λύσεις στην περίπτωση αυτή, οι ενάγοντες εξακολουθούν να πρέπει να υποβάλουν την αίτηση σε διαφορετικά δικαστήρια πριν από ενδεχόμενη συγκέντρωση στο πρώτο επιληφθέν δικαστήριο. Αυτό συνεπάγεται πρόσθετη επιβάρυνση για τους ενάγοντες, ιδίως αν πρόκειται για ασθενέστερα μέρη.

Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο πιθανής μελλοντικής επανεξέτασης του κανονισμού θα μπορούσε να εξεταστεί περαιτέρω το ζήτημα αυτό, ιδίως όσον αφορά το αν ο κανονισμός ρυθμίζει με ικανοποιητικό τρόπο τη δικαιοδοσία σε συλλογικές αγωγές (καταναλωτών).

6.2. Ο αντίκτυπος της ψηφιοποίησης στον κανονισμό

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός ξεκίνησε πολύ πριν από την έκδοση του κανονισμού, αλλά επιταχύνθηκε με πρωτόγνωρο τρόπο, μεταξύ άλλων εξαιτίας της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19. Έχει σημειωθεί πρωτοφανής μετατόπιση των εμπορικών δραστηριοτήτων από το μη διαδικτυακό, κατά κύριο λόγο, περιβάλλον στο διαδικτυακό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης μέσων κοινωνικής δικτύωσης, έξυπνων συσκευών, κρυπτονομισμάτων και τεχνολογιών αλυσίδας συστοιχιών (blockchain), καθώς και έκρηξη στη ζήτηση για εξ αποστάσεως εργασία και εργασία σε πλατφόρμα, η οποία επιτάχυνε τον ψηφιακό μετασχηματισμό των χώρων εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και πέραν αυτής. Ταυτόχρονα, η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 ανέδειξε επίσης τη σημασία της ψηφιοποίησης των δικαστικών διαδικασιών για τη διασφάλιση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

6.2.1. Ψηφιοποίηση του «περιεχομένου»

Ο πολλαπλασιασμός των «ψηφιακών» σχέσεων που είναι εγγενώς μη εδαφικές και η συνεχώς αυξανόμενη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών που είναι πανταχού παρούσες έχουν θέσει πολλές προκλήσεις —κάτι που δεν προκαλεί έκπληξη— στην εφαρμογή του κανονισμού, ο οποίος θεσπίζει κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που παραδοσιακά βασίζονται σε γεωγραφικούς συνδετικούς παράγοντες.

Οι παραπομπές στο ΔΕΕ με τις οποίες ζητείται καθοδήγηση σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού στο «ψηφιακό περιεχόμενο» καταδεικνύουν ξεκάθαρα αυτές τις κύριες

[52] Η μελέτη ανέδειξε το ίδιο ζήτημα των πολύ περιορισμένων δυνατοτήτων συγκέντρωσης.

προκλήσεις. Τα εθνικά δικαστήρια αντιμετωπίζουν δυσκολίες όταν καλούνται να εξακριβώσουν αν η συμφωνία παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας συνάφθηκε εγκύρως μέσω διαδικτύου (Tilman, C-358/21), ποιος είναι ο τόπος εκπλήρωσης όσον αφορά την παράδοση ψηφιακών αγαθών ή την παροχή επιγραμμικών υπηρεσιών (VariusSystems, C-526/23), ποιος είναι ο τόπος επέλευσης της ζημίας από εφαρμογή που μπορεί να τηλεφορτωθεί παγκοσμίως (Apple, C-34/24), για να αναφέρουμε μερικά παραδείγματα.

Είναι βέβαιο ότι η αναμενόμενη αύξηση της χρήσης των τεχνολογιών blockchain, η αυξημένη ψηφιοποίηση της σύστασης εταιρειών, η ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης σε πολλούς τομείς και η δημιουργία μετασυμπάντων θα εγείρουν επίσης νέα ερωτήματα και προκλήσεις. Για παράδειγμα, η ψευδωνυμία (ή η ανωνυμία) των μερών που εμπλέκονται στις συναλλαγές ή ο συχνά άγνωστος αριθμός συμμετεχόντων σε δίκτυο blockchain θα μπορούσαν να εγείρουν δυσκολίες στην εφαρμογή του πολύ βασικού κανόνα της κατοικίας του εναγομένου.

Ωστόσο, προς το παρόν, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα εθνικά δικαστήρια κατά την εφαρμογή του κανονισμού στο ψηφιακό πλαίσιο δεν διαφέρουν τόσο από εκείνες που ανακύπτουν στο «μη ψηφιακό» πλαίσιο. Για παράδειγμα, ο αριθμός των παραπομπών με τις οποίες ζητείται καθοδήγηση σχετικά με τον καθορισμό του τόπου εκτέλεσης μιας επιγραμμικής σύμβασης για τους σκοπούς του άρθρου 7 του κανονισμού δεν είναι μεγαλύτερος από εκείνον των παραπομπών που αφορούν συμβάσεις εκτός διαδικτύου. Επιπλέον, όπως και για την εφαρμογή του κανονισμού στον μη ψηφιακό τομέα, το ΔΕΕ έχει παράσχει χρήσιμη καθοδήγηση σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων του κανονισμού στο ψηφιακό περιεχόμενο.

Εν κατακλείδι, στο παρόν στάδιο, ούτε τα ερωτήματα που υποβάλλονται στο ΔΕΕ ούτε οι αποφάσεις του τελευταίου ούτε και τα σπάνια δεδομένα που συλλέγονται σε εθνικό επίπεδο[53] επιτρέπουν την εξαγωγή σαφών συμπερασμάτων σχετικά με την καταλληλότητα των ισχυόντων κανόνων του κανονισμού σε ένα διαρκώς εξελισσόμενο ψηφιακό περιβάλλον.

6.2.2. Ψηφιοποίηση των δικαστικών διαδικασιών

Όσον αφορά την ψηφιοποίηση των δικαστικών διαδικασιών, η Επιτροπή εργάζεται ενεργά για την ψηφιοποίηση των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ψηφιακή διασυνοριακή συνεργασία για αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ώστε να διασφαλιστεί η αδιάλειπτη πρόσβαση στη δικαιοσύνη και η ομαλή και αποτελεσματική δικαστική συνεργασία, καθώς και να μειωθούν οι διαδικαστικές καθυστερήσεις, ο διοικητικός φόρτος και το κόστος. Η προσπάθεια αυτή κορυφώθηκε με την έγκριση της δέσμης μέτρων για την ψηφιοποίηση[54] στο τέλος του 2023, η οποία άλλαξε σε ψηφιακή τη μορφή του διαύλου επικοινωνίας μεταξύ των αρμόδιων δικαστικών αρχών για 24 νομικές πράξεις (μεταξύ άλλων για τον κανονισμό) και δημιούργησε έναν ψηφιακό δίαυλο επικοινωνίας [ευρωπαϊκό σημείο ηλεκτρονικής πρόσβασης (στο εξής: EEAP)] μεταξύ φυσικών ή νομικών προσώπων και των αρμόδιων αρχών

[53] Η συλλογή δεδομένων σχετικά με τον αντίκτυπο της ψηφιοποίησης του περιεχομένου στην εφαρμογή του κανονισμού, η οποία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της μελέτης, απέφερε πενιχρά αποτελέσματα σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο. Δεν είναι σαφές αν αυτό οφείλεται στην έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τις συγκεκριμένες υποθέσεις ή στην απουσία δικαστικών διαφορών.

[54] Κανονισμός (ΕΕ) 2023/2844 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2023, για την ψηφιοποίηση της δικαστικής συνεργασίας και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε διασυνοριακές αστικές, εμπορικές και ποινικές υποθέσεις και για την τροποποίηση ορισμένων πράξεων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας και οδηγία (ΕΕ) 2023/2843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2023, για την τροποποίηση των οδηγιών 2011/99/ΕΕ και 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της οδηγίας 2003/8/ΕΚ του Συμβουλίου και των αποφάσεων-πλαισίων 2002/584/ΔΕΥ, 2003/577/ΔΕΥ, 2005/214/ΔΕΥ, 2006/783/ΔΕΥ, 2008/909/ΔΕΥ, 2008/947/ΔΕΥ, 2009/829/ΔΕΥ και 2009/948/ΔΕΥ του Συμβουλίου, όσον αφορά την ψηφιοποίηση της δικαστικής συνεργασίας.

για ορισμένες περιπτώσεις περιορισμένης επικοινωνίας σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών για την αναγνώριση, την κήρυξη της εκτελεστότητας ή την άρνηση αναγνώρισης και των διαδικασιών που σχετίζονται με την έκδοση, τη διόρθωση και την ανάκληση πιστοποιητικού δυνάμει του κανονισμού. Οι προσπάθειες αυτές συμβαδίζουν με τις αυξημένες εθνικές προσπάθειες των κρατών μελών στον τομέα αυτό, όπως αντικατοπτρίζεται στον ετήσιο πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης[55] και στην ευρωπαϊκή στρατηγική του Συμβουλίου για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη για την περίοδο 2024-2028[56].

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της δέσμης μέτρων για την ψηφιοποίηση, η Επιτροπή υποχρεούται να εκδώσει σειρά εκτελεστικών πράξεων. Όσον αφορά τον κανονισμό, η εκτελεστική πράξη πρέπει να εκδοθεί έως τις 17 Ιανουαρίου 2029 και θα αφορά κυρίως τη δημιουργία αποκεντρωμένου συστήματος ΤΠ για την επικοινωνία μεταξύ των αρμόδιων δικαστικών αρχών και την ενσωμάτωση του ΕΕΑΡ για διάφορες διαδικασίες επικοινωνίας, όπως είναι οι διαδικασίες άρνησης αναγνώρισης σύμφωνα με το άρθρο 45 του κανονισμού, καθώς και οι διαδικασίες που σχετίζονται με την έκδοση, τη διόρθωση και την ανάκληση πιστοποιητικών. Μετά την υλοποίηση, οι νέοι αυτοί κανόνες θα τεθούν σε εφαρμογή στα κράτη μέλη έως τις αρχές του 2031 και θα απλουστεύσουν και θα επιταχύνουν τις διαδικασίες σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις με διασυνοριακές επιπτώσεις.

Εκτός από την ψηφιοποίηση των υφιστάμενων διαδικασιών μέσω της αλλαγής του διαύλου επικοινωνίας με τη δέσμη μέτρων για την ψηφιοποίηση, στο πλαίσιο μελλοντικής επανεξέτασης του κανονισμού θα μπορούσαν επίσης να εξεταστούν περαιτέρω τρόποι εκσυγχρονισμού της λειτουργίας του κανονισμού. Στο πλαίσιο του εν λόγω εκσυγχρονισμού του κανονισμού θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη τα οφέλη της ψηφιοποίησης και να εξεταστεί το ενδεχόμενο συντόμευσης διαφόρων προθεσμιών ή βελτιώσεων στην επικοινωνία μεταξύ των δικαστηρίων, για παράδειγμα σε περίπτωση παράλληλων διαδικασιών. Θα μπορούσε επίσης να διερευνηθεί η πλήρης ψηφιοποίηση των δικαστικών διαδικασιών σε περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζεται ο κανονισμός.

Συμπερασματικά, τη δεδομένη στιγμή η Επιτροπή δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία που να καταδεικνύουν την ακαταλληλότητα των κανόνων του κανονισμού σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία για ψηφιακά σενάρια και συναλλαγές, αλλά θα πρέπει να συνεχιστεί η στενή παρακολούθηση των εξελίξεων. Αντιθέτως, κατά την επανεξέταση του κανονισμού θα μπορούσαν να διερευνηθούν πιθανοί τρόποι αναθεώρησης και απλούστευσης των διαδικασιών βάσει του κανονισμού στο πλαίσιο της ψηφιακής μεταρρύθμισης των συστημάτων αστικής δικαιοσύνης, με αιχμή του δόρατος τη δέσμη μέτρων για την ψηφιοποίηση.

7. ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Κατά τη διάρκεια των δέκα και πλέον ετών εφαρμογής του, ο κανονισμός λειτούργησε ικανοποιητικά και γενικά πέτυχε τους κύριους στόχους του, δηλαδή τη βελτίωση της ασφάλειας δικαίου όσον αφορά τα δικαστήρια που έχουν διεθνή δικαιοδοσία σε διασυνοριακές διαφορές και την απλούστευση του μηχανισμού αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων.

Ωστόσο, σε έναν τομέα που δεν καλύφθηκε πλήρως στην αναδιατύπωση του κανονισμού, δηλαδή **την επέκταση των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας σε εναγομένους που δεν**

[55] Ανακοίνωση της Επιτροπής της 20ής Μαρτίου 2024 προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2023 [COM(2023) 309 final].

[56] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15509-2023-INIT/el/pdf.

έχουν την κατοικία τους σε κράτος μέλος, απαιτείται περαιτέρω ανάλυση προκειμένου να αποφασιστεί αν η επέκταση αυτή θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο νομοθετικής παρέμβασης.

Επιπλέον, θα μπορούσαν να εξεταστεί το ενδεχόμενο περαιτέρω αποσαφήνισης ή απλούστευσης ορισμένων εννοιών προκειμένου να βελτιωθεί η εφαρμογή τους στην πράξη. Αυτό ισχύει για διάφορες διατάξεις που αφορούν το πεδίο εφαρμογής, όπως **η εξαίρεση της διαιτησίας**, καθώς και η έννοια του «**δικαστηρίου**» ή εκείνη που αφορά τα **ασφαλιστικά μέτρα**.

Ομοίως, θα μπορούσε να διερευνηθεί η δυνατότητα περαιτέρω απλούστευσης και ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των διατάξεων σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, ιδίως εκείνων του **άρθρου 7 παράγραφοι 1 και 2**, καθώς και εκείνων που αφορούν τις συμβάσεις καταναλωτών. Στο πλαίσιο παρόμοιου προβληματισμού θα μπορούσε να εξεταστεί αν **οι κανόνες για την αναγνώριση και την εκτέλεση** θα μπορούσαν να εξορθολογιστούν και να απλουστευθούν περαιτέρω.

Απαιτείται επίσης περαιτέρω ανάλυση προκειμένου να αποφασιστεί αν τα αναγκαία διαδικαστικά εργαλεία για την κάλυψη ορισμένων τύπων αγωγών, όπως είναι εκείνες που αναφέρονται συνήθως ως **συλλογικές αγωγές**, θα μπορούσαν να ενισχυθούν περαιτέρω μέσω νομοθετικής παρέμβασης.

Τέλος, θα μπορούσε να εξεταστεί η δυνατότητα **βελτίωσης του συντονισμού μεταξύ του κανονισμού και διεθνών πράξεων**, καθώς και να εξεταστούν **τρόποι εκσυγχρονισμού και απλούστευσης των διαδικασιών** βάσει του κανονισμού στο πλαίσιο της **ψηφιακής μεταρρύθμισης των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης**.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή **θα κινήσει επίσημη επανεξέταση** του κανονισμού προκειμένου να εξετάσει το ενδεχόμενο εκπόνησης και ενδεχομένως να εκπονήσει πρόταση τροποποίησης ή αναδιατύπωσης του κανονισμού σύμφωνα με τους κανόνες για τη βελτίωση της νομοθεσίας, σε περίπτωση που η εν λόγω επανεξέταση καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι αλλαγές είναι αναγκαίες και πρόσφορες.